

Research Paper

Smart Governance and Sustainable Transformation in Coastal Tourism Destinations: A Scoping Review and Future Research Agenda

Mojtaba Javdan*¹ Zahra Khodabande Baygi²

1 .Assistant Professor, Department of Tourism, Faculty of Geographical Science, Kharazmi University, Tehran, Iran. (mjavdan@khu.ac.ir)

2 . PhD student in Tourism, Department of Tourism, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran. (zahra.khodabandeh@khu.ac.ir)

© The Author(s)

publisher: University of Mazandaran

[10.22080/JTPD.2026.31299.4084](https://doi.org/10.22080/JTPD.2026.31299.4084)**Received:**

February 14, 2026

Accepted:

June 1, 2026

Available online:

June 22, 2026

Keywords: Smart Governance;
Sustainable Transformation;
Regenerative Tourism;
Coastal Destinations; Scoping
Review.

Abstract

Context and Purpose: This study develops an integrated conceptual framework and advances a future research agenda by examining the interconnections between smart governance and sustainable transformative change in coastal tourism destinations. It addresses critical knowledge and policy gaps in responding to persistent unsustainable development trajectories. **Design/methodology/approach:** Employing a scoping review design, the study followed a predefined search protocol. A systematic search conducted in January 2026 in the Scopus database retrieved 6,587 records published between 2010 and 2025. After rigorous screening in line with the PRISMA 2020 guidelines, 75 articles met the inclusion criteria and were subjected to inductive qualitative content analysis. **Findings:** The analysis yielded three overarching categories—data-driven smart governance, systemic sustainable transformation, and coastal ecosystem regeneration—supported by eight subcategories and 46 foundational codes. The findings reveal that these dimensions are dynamically interrelated within an integrated, feedback-oriented conceptual framework, articulated through six core propositions that explicate pathways toward regenerative destination development. **Conclusion:** Policy implications emphasize the adoption of data-driven network governance, the institutionalization of adaptive learning mechanisms, the co-creation of value within circular economy models, and the integrated regeneration of coastal heritage assets. The framework offers a strategic foundation for evidence-based policymaking and governance innovation in coastal tourism destinations. **Originality/value:** The study contributes theoretically by repositioning smart governance from a predominantly technology-centric perspective toward an institutional–ecological transformative paradigm, advancing the discourse from sustainability to regeneration within a coherent and integrative conceptual architecture.

*Corresponding Author: Corresponding Author

Address: Kharazmi University, South Mofateh Street, Enghelab Street, Tehran, Iran. **Email:** mjavdan@khu.ac.ir
Tel: 09123139171

Extended Abstract

1. Introduction

Coastal tourism destinations represent one of the most dynamic segments of the global tourism market. Relying on distinctive natural and cultural resources, they play a pivotal role in national and local economic development. However, classical growth-oriented development models have generated consequences such as resource overexploitation, degradation of coastal ecosystems, pollution, tourist overcrowding, and socio-economic inequalities, thereby intensifying the tension between short-term economic gains and long-term sustainability imperatives. This context underscores the urgent need to rethink destination governance models.

Over the past three decades, sustainable policy approaches in coastal destinations have largely focused on growth control and mitigation of negative impacts. These approaches, however, have encountered limitations in addressing structural complexities, socio-ecological dynamics, and emerging crises such as climate change. Transformative and regenerative approaches in tourism emphasize fundamental shifts in values, mindsets, and action patterns at individual, organizational, and systemic levels. They seek to generate net-positive impacts, regenerate ecosystems, and advance intra- and intergenerational justice.

In this context, smart governance enabled by advanced digital technologies facilitates data driven decision-making, transparency, and interactive stakeholder participation, thereby enhancing destination resilience. The synergistic integration of smart governance and sustainable transformation can simultaneously advance socioeconomic justice and ecosystem regeneration. Despite the rapid growth of related literature, the absence of an integrated framework linking these conceptual domains within the context of coastal destinations constitutes a significant knowledge gap.

Accordingly, the present study undertakes a scoping review to consolidate fragmented knowledge and propose an integrated conceptual framework for smart governance and sustainable transformation in coastal tourism destinations. The central research questions are:

1. How has the trajectory of knowledge production evolved?
2. What are the theoretical foundations, functional dimensions, and key conceptual propositions?
3. Which policy orientations and research directions can inform practical implementation and future research agendas in coastal destinations?

This study advances tourism scholarship by proposing an integrated framework linking smart governance, sustainable transformation, and ecosystem regeneration, while offering policy guidance for coastal destinations and outlining a future research agenda to strengthen theory and practice.

2. Research Methodology

The study was designed based on a scoping review methodology and inductive qualitative content analysis. The process followed the framework proposed by Arksey and O'Malley (2005), further refined by Levac et al. (2010), and adhered to the PRISMA-ScR (2020) protocol.

A systematic search conducted on December 30, 2025, within the Scopus database yielded 6,587 initial records covering the period 2010–2025. After applying PRISMA-ScR screening procedures and predefined inclusion and exclusion criteria, 75 English-language articles were selected for inductive qualitative content analysis. The analytical procedure involved open coding, category aggregation, and pattern extraction. Rigor and validity were ensured through comprehensive process documentation, theoretical triangulation, and mitigation of interpretive bias.

3. Research Findings

The qualitative analysis of 75 articles revealed temporal, conceptual, and structural patterns in knowledge development. Publication trends can be categorized into three phases: Formative phase (until 2015); Crisis-accelerated expansion (2019–2020), and Consolidation of smart governance as a dominant framework (from 2023 onward).

The analysis identified three principal categories, eight subcategories, and 46 open codes:

Main Category 1: Smart and Data-Driven Governance

This category comprises three subcategories: participatory-network governance; smart and data-driven infrastructure; and personalized services and experiences, encompassing 18 open codes. Collectively, this dimension transforms governance from a hierarchical model into a networked, anticipatory system capable of managing uncertainty and socio-ecological complexity, while establishing the institutional foundations for adaptive destination management.

Main Category 2: Systemic and Sustainable Transformation

Two subcategories were identified: systemic–mindset change and innovation with adaptive learning, comprising 14 open codes. Positioned as the mediating core of the framework, systemic sustainable transformation connects smart technologies with institutional and value-based change, shifting the system from reactive management toward proactive and adaptive governance.

Main Category 3: Coastal Ecosystem Regeneration

This category includes three subcategories: regeneration of heritage and local capital; adaptive ecological market–product dynamics; and destination adaptation and resilience, encompassing 14 open codes. The key interpretive insight is that regeneration repositions coastal tourism from a source of ecological pressure to an active force for the restoration and enhancement of local natural, social, and economic ecosystems.

The proposed conceptual framework situates these three categories within an interactive and feedback-based cycle. In this model, smart governance functions as the infrastructural foundation for systemic transformation, which in turn leads to regenerative, net-positive impacts on coastal and marine ecosystems. Six key propositions explicate this cycle:

1. Smart governance as the data-driven infrastructure of systemic transformation;
2. Co-creative and participatory smart governance;
3. Sustainable governance as a stabilization and transformation mechanism;
4. Transformative governance as a driver of sustainability transition;

5. Adaptive governance as a mechanism for crisis management and resilience;

6. Regenerative governance as the ultimate horizon and outcome of coastal destination transformation.

4. Conclusion

The findings indicate a paradigmatic shift from traditional governance toward a co-evolutionary systemic model in which smart governance provides the foundation for transformation and regeneration. Moving beyond technology-centric perspectives, the framework integrates institutional and ecological dimensions, positioning transformation as the mediator of regeneration toward net-positive impacts.

Policy recommendations include the implementation of participatory data-driven governance; development of smart infrastructure; institutionalization of systemic transformation; strengthening adaptive innovation; co-creation of circular value; regeneration of local heritage; and fostering dynamic ecological market–product configurations.

The study's theoretical innovation lies in advancing smart governance from a technology-focused approach to an institutional–ecological transformation paradigm, and in conceptualizing the shift from sustainability to regeneration within an integrated framework articulated through six key propositions. This research expands the boundaries of tourism knowledge in coastal destinations and establishes a foundation for empirical testing across diverse contexts, including developing regions.

Funding

This article was selected as a distinguished paper at the Third National Conference and the First International Conference on Tourism Destination Management (Marine Economy), held at the University of Mazandaran, and was financially supported by the conference.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors express their sincere appreciation to the organizers of the Third National Conference, and the First International Conference on Tourism Destination Management (Marine Economy) at the University of Mazandaran, particularly to the Conference Chair, Dr. Shamseddin Hosseini, and the Conference Secretary, Dr. Sadegh Salehi, for their valuable support and contributions.

علمی پژوهشی

حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی: مرور دامنه‌ای و دستور کار آینده

مجتبی جاودان^{*۱} زهرا خدابنده بایگی^۲

^۱ مجتبی جاودان، استادیار گروه گردشگری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. (mjavdan@khu.ac.ir)
^۲ زهرا خدابنده بایگی، دانشجوی دکتری گردشگری، گروه گردشگری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. (zahrahodabandeh@khu.ac.ir)

© نویسنده‌گان

ناشر: دانشگاه مازندران

[10.22080/JTPD.2026.31299.4084](https://doi.org/10.22080/JTPD.2026.31299.4084)

چکیده

زمینه و هدف: ارائه چارچوب مفهومی یکپارچه برای پوشش شکاف دانش و هم پیوندی دو زمینه مفهومی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار و ارایه دستور کار اقدام برای مواجهه با روندهای ناپایدار در مقاصد گردشگری ساحلی، هدف کانونی پژوهش را شکل داده‌است. **روش‌شناسی:** پژوهش از طرح مروری و روش مرور دامنه‌ای استفاده نموده‌است؛ کاوش در دیماه ۱۴۰۴ و بر مبنای پایگاه علمی اسکوپوس منجر به شناسایی ۶۵۸۷ رکورد اولیه در بازه زمانی ۲۰۱۰ لغایت ۲۰۲۵ شد. پس از غربالگری طبق پروتکل پرایسما (۲۰۲۰) تعداد ۷۵ مقاله برای تحلیل محتوی کیفی بر مبنای رویکرد استقرایی، واجد شرایط تشخیص داده‌شد. **یافته‌ها:** تحلیل محتوی متون منتج به استخراج سه مقوله اصلی شامل حکمرانی هوشمند و داده‌محور، تحول‌آفرینی سیستمی و پایدار و بازآفرینی اکوسیستم ساحلی، همراه با هشت مقوله فرعی و ۴۵ کد پایه شد. یافته‌ها نشان داد که پیوند میان مقولات مذکور، قابلیت آشکار سازی در قالب چارچوب مفهومی یکپارچه و گزاره‌های کلیدی مرتبط با آن را دارد. **نتیجه‌گیری و پیشنهادها:** چارچوب پیشنهادی می‌تواند مبنایی قابل اتکا، برای حکمرانی مقاصد گردشگری ساحلی و همچنین هدایت پژوهش‌های آینده را فراهم سازد. از منظر کاربردی، سیاست‌هایی همچون استقرار حکمرانی مشارکتی، توسعه زیرساخت هوشمند، نهادینه سازی تحول‌آفرینی سیستمی، تقویت نوآوری و یادگیری انطباقی، هم‌آفرینی ارزش در اقتصاد چرخشی گردشگری، بازآفرینی یکپارچه اکوسیستم ساحلی، پویایی تطبیقی بازار-محصول و تاب‌آوری برای بهبود راهبری مقاصد، توصیه شده‌است. **نوآوری و اصالت:** نوآوری پژوهش در ارتقای رهیافت حکمرانی هوشمند از منظر تحول‌آفرینی در فرایند گذار از پایداری به بازآفرینی، در بستر چارچوب مفهومی پیشنهادی و چرخه تعاملی آن نهفته است.

تاریخ دریافت:

۲۵ بهمن ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۱ خرداد ۱۴۰۵

تاریخ انتشار:

۱ تیر ۱۴۰۵

کلمات کلیدی:

حکمرانی هوشمند، تحول‌آفرینی پایدار، گردشگری بازآفرین، مقاصد ساحلی، بررسی دامنه‌ای

* نویسنده مسئول: مجتبی جاودان

ایمیل: mjavdan@khu.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۲۳۱۳۹۱۷۱

آدرس: تهران، خیابان مفتح جنوبی، دانشگاه خوارزمی، دانشکده علوم جغرافیایی، گروه گردشگری

۱. مقدمه

مقاصد گردشگری ساحلی در جایگاه محصولی دیرپا و ظرفیتی پویا، نیروی محرک رشد و توسعه صنعت گردشگری در مقیاس جهانی، ملی، منطقه‌ای و محلی به شمار می‌آیند (Seyitoğlu et al., 2025). این مقاصد با اتکا به ترکیبی هم افزا از منابع طبیعی و فرهنگی از جمله سواحل، تنوع زیستی، مناظر دریایی و میراث فرهنگی، ظرفیت بالایی در خلق تجارب متمایز و ارزش‌آفرینی برای گردشگران دارند (Spinelli & Benevolo, 2022; Pafi et al., 2020). با این حال، بدلیل غلبه الگوهای رشد، بهره‌برداری بی‌رویه از منابع، نابرابری‌های اجتماعی اقتصادی و فروسایبی اکوسیستم طبیعی در گستره مقاصد ساحلی تشدید شده‌است (Alharbi & Rangel-Buitrago, 2023). این روند، افزون بر تشدید تعارض منافع در کوتاه‌مدت، پایداری بلندمدت نظام اجتماعی-اکولوژیکی ساحلی را نیز در معرض مخاطره قرار داده‌است (Martínez Vázquez et al., 2021). براین اساس، گردشگری ساحلی صرفاً یک فعالیت تفریحی در امتداد خط ساحل نیست، بلکه سیستم چند سطحی "اکولوژیکی و اجتماعی اقتصادی" است که تعامل میان سازمان‌های همکار توسعه، بخش خصوصی، جوامع محلی و اکوسیستم آبی-ساحلی را در بر می‌گیرد و بیش از گذشته نیاز به بازنگری در مدل‌های حکمرانی مرسوم، دارد (Shang et al., 2025; Horn et al., 2025).

در واکنش به این چالش‌ها، توسعه پایدار گردشگری برای مدیریت مقصد و نیل به توازن در ابعاد محیط زیستی، اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی در فرایند توسعه، پدیدار شد (Baltranaité et al., 2025). با وجود گسترش این رویکرد طی سه دهه اخیر، شواهد نشان می‌دهد که سیاست‌ها و ابزارهای مرسوم توسعه پایدار عمدتاً بر کاهش آسیب و کنترل رشد متمرکز بوده و در مواجهه با پیچیدگی‌های ساختاری، عدم قطعیت و پویایی نظام‌های اجتماعی-اکولوژیک با محدودیت‌هایی جدی روبه‌رو هستند (González Hernández et al., 2023; El-Masry, 2022). این محدودیت‌ها به‌ویژه در مقاصد ساحلی که در معرض فشارهای اقلیمی، شکنندگی اکوسیستم‌ها و تنوع‌ذی‌نفعان قرار دارند، برجسته‌تر است و ضرورت گذار از رویکردهای مرسوم به سوی تحول‌آفرینی در حکمرانی را آشکار می‌سازد (Dos Anjos & Kennell, 2019; Font et al., 2021).

در این راستا، تحول‌آفرینی پایدار، به‌عنوان رهیافتی نو پدید و فراتر از توسعه پایدار (مدیریت آثار و پیامدها) مطرح شده‌است؛ این رویکرد بر تغییرات بنیادین در نگرش‌ها، ارزش‌ها و الگوهای کنش در سطوح

مختلف فردی، سازمانی و سیستمی تأکید دارد و هدف از آن نه صرفاً مدیریت و کاهش آسیب، بلکه ایجاد پیامدهای خالص مثبت از طریق بازآفرینی خدمات اکوسیستم، توزیع عادلانه منافع و ارتقای عدالت درون و میان نسلی است (Bellato et al., 2023; Ugarte & Ruiz, 2025). با این حال، بخش قابل توجهی از مطالعات اولیه در زمینه تحول‌آفرینی، عمدتاً بر تغییرات نگرشی رفتاری و تجارب فردی گردشگران تمرکز داشته‌اند، در حالی که تحول واقعی مستلزم تغییر در سیاست‌ها، نهادهای حکمرانی، روابط قدرت و الگوهای تعامل با محیط زیست در گستره مقصد است (Ateljevic & Sheldon, 2022). از این منظر، تحول‌آفرینی هنگامی معنا می‌یابد که در لایه‌های گوناگون ذی‌نفعان محلی نهادینه شود و با فرایند بازآفرینی اکوسیستم محلی نیز همراه گردد (Higgins-Desbiolles, 2020).

به موازات این تحولات، حکمرانی هوشمند به‌عنوان رویکردی نوین در مدیریت مقاصد گردشگری مطرح شده‌است که فراتر از توسعه زیر ساخت دیجیتال و کاربست فناوری، بر بازآرایی روابط قدرت، تقویت مشروعیت نهادی و ارتقای پاسخگویی در نظام‌های چندسطحی حکمرانی تأکید دارد (Mandić & Kennell, 2021; Przeybilovicz & Cunha, 2024). در این رویکرد، فناوری‌های دیجیتال به‌مثابه زیرساختی برای تسهیل تعامل میان دولت، بخش خصوصی، جامعه محلی و گردشگران عمل نموده، از طریق داده‌های باز، پلتفرم‌های اشتراکی و سامانه‌های هوشمند، بستر هم‌آفرینی ارزش برای ادغام منابع، تجارب، ابتکارات و یادگیری جمعی را فراهم می‌آورند (Buhalis & Leung, 2018; Repette et al., 2021). چنین سازوکارهایی با کاهش عدم‌تقارن اطلاعاتی و افزایش دسترسی به داده‌ها، شفافیت نهادی و اعتماد اجتماعی را تقویت نموده و زمینه مشروعیت بخشی به سیاست‌ها و تصمیمات گردشگری را فراهم می‌سازند (Alajmi et al., 2023; Kumar et al., 2024).

افزون بر این، حکمرانی هوشمند ظرفیت گذار از تنظیم‌گری ایستا و بخشی به تنظیم‌گری تطبیقی مبتنی بر شواهد و فرابخشی را ایجاد می‌کند؛ به‌گونه‌ای که داده‌های بلادرنگ و تحلیل‌های پیش‌نگرانه امکان بازنگری مستمر سیاست‌ها در مواجهه با تغییرات محیطی و اجتماعی را ممکن می‌سازد (Almulhim, 2025; Almalki et al., 2023). این ظرفیت، به‌ویژه در مقاصد ساحلی که با فشارهای اقلیمی و شکنندگی اکوسیستم‌ها مواجه‌اند، می‌تواند حفاظت از خدمات و فرایندهای اکوسیستم را تقویت کند (Elrick-Barr et al., 2024; Vaz et al., 2025). افزون بر این، با تقویت مشارکت

تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی است. در راستای تحقق این هدف، پژوهش به دنبال پاسخ به سه پرسش کانونی است: (۱) روند تولید دانش در حوزه حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد ساحلی چگونه شکل گرفته‌است؟

(۲) شالوده نظری، چارچوب مفهومی و گزاره‌ها یا قضایای کلیدی چیست؟

(۳) چه سیاست‌ها و جهت‌گیری‌هایی می‌تواند مبنای کاربست حکمرانی هوشمند تحول‌آفرین و تدوین دستورکار پژوهشی برای آینده قرار گیرد؟

پژوهش حاضر با ارائه چارچوبی تلفیقی از مفاهیم حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار، می‌کوشد سهمی مؤثر در ارزش‌آفرینی برای توسعه ادبیات نظری در گستره موضوعی مقاصد گردشگری ساحلی و از سوی دیگر ملاحظات کاربردی و در نهایت آرایه پیشنهاد برای پژوهشگران آتی، ایفا نماید؛ برای تحقق این رسالت، در گام‌های بعدی، مرور ادبیات نظری، روش‌شناسی، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری، مورد اشاره واقع می‌شود.

۲. مرور ادبیات نظری پژوهش

گردشگری ساحلی از رشدی فزاینده در فرایند سیاست‌گذاری‌های جهانی و تصمیم‌سازی‌های محلی برای استفاده از ظرفیت‌ها و توسعه برخوردار است (Balestracci et al., 2025)؛ از سوی دیگر در ادبیات توسعه مقصد، از جمله پیچیده‌ترین عرصه‌ها برای پژوهش و فعالیت‌های اجرایی نیز شناخته می‌شود (Sun & Ng, 2025)؛ زیرا، مقاصد گردشگری ساحلی در نقطه تلاقی حساسیت‌های محیط‌زیستی، پویایی‌های اجتماعی و منافع اقتصادی قرار داشته و بخش قابل توجهی از ذی‌نفعان محلی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (Green, 2024)، در عین حال با وجود این جایگاه برجسته، بسیاری از مقاصد ساحلی همچنان با ناپایداری‌های ساختاری مواجه‌اند؛ امری که نشان می‌دهد انباشت توأمان دانش و تجربه در گذار واقعی به وضعیت‌های پایدار به تمامی، قرین موفقیت نبوده‌اند (Barua et al., 2024; Baltranaité et al., 2025).

از منظر مفهومی، گردشگری ساحلی صرفاً یک فعالیت تفریحی در امتداد خط ساحل نیست، بلکه سیستم چندسطحی "اجتماعی اقتصادی و اکولوژیکی" است که تعامل میان سازمان‌های همکار توسعه، بخش خصوصی، جوامع محلی و اکوسیستم آبی-ساحلی را در بر می‌گیرد و بیش از گذشته نیاز به جهت‌گیری‌های پایدار دارد (Shang et al., 2025; Horn et al., 2025). توسعه پایدار گردشگری ساحلی به‌عنوان رویکردی یکپارچه و مسئولانه تعریف

معنادار و توزیع عادلانه‌تر قدرت در فرایند تصمیم‌گیری، حکمرانی هوشمند می‌تواند به تحقق عدالت رویه‌ای و توزیعی در توسعه گردشگری کمک نموده و مسیر گذار از بهره‌برداری صرف به بازآفرینی نظام‌های اجتماعی-اکولوژیکی را هموار سازد (Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025; Abdelmalak, 2024). با وجود گسترش ادبیات در زمینه حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار، چند شکاف دانش کلیدی وجود دارد: نخست، مطالعات معطوف به حکمرانی و مقاصد هوشمند عمدتاً بر زیرساخت‌های دیجیتال و نوآوری فناورانه تمرکز داشته و ابعاد نهادی، تنظیم‌گری و عدالت در توزیع منابع و قدرت را کمتر مورد توجه قرار داده‌اند (Abdelmalak, 2024; Gretzel & Koo, 2021). دوم، ادبیات تحول‌آفرینی در پژوهش‌های گردشگری، بیشتر معطوف به تجارب تحول‌آفرین در سطح فردی بوده، کمتر به تحول در حکمرانی، سطوح سازمانی و تعامل چندسطحی ذی‌نفعان پرداخته‌است (Nandasena et al., 2022; Bellato et al., 2025; Myrovali et al., 2023). در زمینه حکمرانی هوشمند، گرچه برخی مطالعات بر پذیرش فناوری‌های هوشمند در تصمیم‌گیری‌های محلی تأکید دارند، شفافیت نهادی، تعامل فعال با جامعه و تنظیم‌گری تطبیقی کمتر مورد بررسی قرار گرفته‌است (Przebylłowicz & Cunha, 2024; Li et al., 2025; Weaver et al., 2022). سوم، با وجود اهمیت مقاصد ساحلی به‌عنوان نظام‌های اجتماعی اکولوژیکی پیچیده، هنوز چارچوبی یکپارچه برای تبیین پیوند میان حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار، به‌طور نظام‌مند توسعه نیافته‌است (Vaz et al., 2025; Mandić & Kennell, 2021; Bellato et al., 2023). این شکاف‌ها ضرورت یکپارچه‌سازی زمینه مفهومی و اجرایی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در گستره مقاصد ساحلی را برجسته می‌سازد.

بر پایه شواهد مذکور، انجام پژوهش مبتنی بر مرور دامنه‌ای و تحلیل محتوی کیفی در بستر موضوعی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در گستره مقاصد ساحلی، ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا مرور دامنه‌ای، امکان شناسایی و سازمان‌دهی ادبیات پراکنده علمی را فراهم نموده، تحلیل محتوی کیفی نیز استخراج الگوها، مفاهیم و شکاف‌های دانش موجود را ممکن می‌سازد (Madeira et al., 2025; Mazlan et al., 2023). لذا، بر مبنای شکاف دانش شناسایی شده، هدف اصلی پژوهش حاضر مرور دانش پراکنده موجود و ارائه چارچوب مفهومی یکپارچه برای حکمرانی هوشمند و

تحولات چگونه در ساز و کارهای رسمی تصمیم‌گیری در سطوح سازمانی و سیستمی مقصد نهادینه می‌شوند (Cave et al., 2022; Bellato & Pollock, 2025).

رهیافت بازآفرینی در امتداد تحول‌آفرینی و فراتر از رویکرد مرسوم پایداری است، به نحوی که با طراحی ساختارها، فرآیندها و روابط میان کنشگران برای مواجهه با بحران‌ها و بازآفرینی اکوسیستم طبیعی و اجتماعی - اقتصادی را هدف قرار می‌دهد (Sun & Ng, 2025). این بازآفرینی نه تنها بر جنبه‌های اجتماعی و نهادی توسعه تأکید دارد، بلکه به صورت مستقیم به احیای اکوسیستم محلی (ساحلی - آبی) نیز مرتبط می‌شود (Duarte et al., 2024; Ferretti et al., 2023). پژوهش‌های نوین نشان می‌دهد که حفظ و احیای گونه‌ها و سازه‌های سبز ساحلی افزون بر ارتقای کیفیت محیط‌زیست، جذابیت و پایداری اقتصادی بلندمدت مقصد گردشگری را نیز بهبود می‌بخشد (Stamoulis et al., 2025); باز جهت‌گیری "کمینه‌سازی اثرات" به سوی "پیامدهای خالص مثبت"، می‌تواند نقش گردشگری را از عامل فشار، به نیروی بازآفرین در گستره اکوسیستم‌های ساحلی و آبی، تبدیل نماید (Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025). اما همچنان روشن نیست که کدام سازوکار نهادی می‌تواند منطق یا هدف "پیامد خالص مثبت" را در سیاست‌گذاری و مدیریت مقصد عملیاتی سازد (Cave et al., 2022; Bellato et al., 2023).

مرور ادبیات نشان می‌دهد که فناوری‌های نوظهور نقش مهمی در تحقق اهداف تحول‌آفرینی پایدار در گستره مقاصد ساحلی دارند (Benckendorff et al., 2019). تحول هوشمند با توسعه پلتفرم‌های داده‌محور (نظیر بلاکچین، واقعیت افزوده و مجازی، اینترنت اشیا، داده‌های بزرگ و هوش مصنوعی)، بستری برای نظارت دقیق‌تر بر فشارها، کاهش ازدحام گردشگران، تنظیم ظرفیت و مدیریت منابع، ارتقای شفافیت در زنجیره تامین و کاهش سبز شویی و در نهایت بهبود تجارب شخصی سازی شده برای گردشگران را فراهم می‌سازد (Madzik et al., 2023; Sigala, 2020). این فناوری‌ها در جایگاه ابزاری واسط میان اهداف پایداری و فرآیندهای سیاست‌گذاری عمل نموده و از سوی دیگر، سیستم‌های پشتیبان تصمیم بر اساس تحلیل داده‌های بزرگ برای بهرکرد مدیریت مقصدرا نیز ممکن و مقدور می‌سازند (Xiang et al., 2021).

بر مبنای این تحولات نظری و فناوری، مفهوم حکمرانی هوشمند در واکنش به پیچیدگی‌های نهادی و بهرکرد عملکرد مدیریت مقصد پدیدار

می‌شود که تحقق همزمان و توأمان حفاظت اکولوژیکی، عدالت اجتماعی و اهداف اقتصادی را هدف قرار می‌دهد (Guerrero et al., 2025). در این راستا، نقش و کارکرد توسعه پایدار گردشگری ساحلی، حفاظت از اکوسیستم‌های ساحلی، تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی، ارتقای عدالت توزیعی و بهبود تجربه گردشگران تلقی شده‌است (Wakil, 2024). با وجود اجماع نسبی مفهومی، بخش عمده‌ای از ادبیات در سطح "مدیریت آثار منفی" و "تنظیم ظرفیت" باقی مانده و کمتر به تغییر و تحول ساختاری در منطق توسعه مقاصد گردشگری ساحلی پرداخته‌است (Zhang et al., 2024). همچنان که شواهد تجربی نشان می‌دهد رشد فزاینده تقاضا، تخریب زیستگاه‌های ساحلی، تشدید نابرابری‌های اجتماعی و چالش در تعادل بخشی میان منافع اقتصادی و حفاظت از محیط‌زیست در بلندمدت، مانع از تحقق ارزش‌های پایدار شده‌است (Xu & Li, 2025). ضعف هماهنگی نهادی و مشارکت محدود ذی‌نفعان، عدم موفقیت در تغییر بنیادین در نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتار از جمله موانع گذار به پایداری در بسیاری از مقاصد ساحلی به شمار آمده‌است (Cave et al., 2022). بدین اعتبار، مسأله صرفاً کمبود دانش درباره پایداری نیست، بلکه ناتوانی ادبیات در تبیین "چگونگی گذار" از مدیریت پایدار به تحول نهادی و ساختاری در بستر اکوسیستم مقاصد گردشگری ساحلی است (Nandasena et al., 2022). از این منظر، تحقق توسعه پایدار گردشگری ساحلی مستلزم تحول‌آفرینی سیستمی، بازآرایی نهادی و استقرار حکمرانی هوشمند برای ارتقای شفافیت، پاسخگویی، همکاری و پایش پیامدهای توسعه در پیوستار زمانی فضایی است (Mardika et al., 2026; Elrick-Barr et al., 2024).

تحول‌آفرینی پایدار به عنوان چشم‌اندازی نوظهور بر تغییرات بنیادین در ساختارها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و الگوهای توسعه مقصد گردشگری تأکید دارد (Goolaup & Ramkissoo, 2025). این گذار تحولی نه صرفاً بهبود تدریجی، بلکه همراه با تغییر ساختاری در منطق توسعه مقصد در سطوح فردی، نهادی-سازمانی و سیستمی، همراه است (Weaver et al., 2022). بدین اعتبار، تحول‌آفرینی می‌تواند بواسطه تغییر بنیادین در نگرش‌ها، ارزش‌ها و عملکردها و از سوی دیگر یادگیری از درس‌های گذشته و الزامات آینده، به عنوان عامل پیونددهنده حفاظت محیطی، عدالت اجتماعی و توسعه اقتصادی در برنامه‌ریزی بلندمدت مقاصد ساحلی عمل کند (Nandasena et al., 2022; Godovykh, 2024). در عین حال، این جریان نظری غالباً بر ارزش‌ها، تجارب و رهبری تحول‌آفرین در سطوح فردی تمرکز دارد و کمتر توضیح می‌دهد که این

نکرده‌اند که این همگرایی چگونه می‌تواند به بازآفرینی اکوسیستم یا عدالت اجتماعی - اکولوژیک در مقاصد گردشگری ساحلی منجر شود. به‌طور مشابه، بوهالیس و لئونگ (۲۰۱۸) بر قابلیت و ظرفیت هم‌پیوندی میان فناوری‌های نوظهور و ارتقای عملکرد اکوسیستم گردشگری تأکید دارند، اما پیوند میان این ظرفیت‌ها با سازوکارهای حکمرانی هوشمند مقصد را مورد توجه قرار ندادند. از سوی دیگر، بلاتو و همکاران (۲۰۲۳)، چارچوبی نظری برای بازآفرینی گردشگری ارائه می‌دهند، اما سازوکارهای حکمرانی و فناوری لازم برای تحقق این تحول را تبیین نکرده‌اند؛ همچنین، دسیبول (۲۰۲۰) بر عدالت اجتماعی و اکولوژیک در گردشگری تأکید دارند، بدون آنکه نشان دهند این عدالت چگونه از طریق ساز و کارهای حکمرانی هوشمند مقصد، عملیاتی می‌شود.

در مطالعات متمرکز بر سواحل و اکوسیستم‌های آبی، گونزالس هراندس و همکاران (۲۰۲۳) و همچنین دانگ (۲۰۲۵) به‌طور مستند فشار گردشگری بر تنوع زیستی دریایی را نشان می‌دهند، اما این مطالعه پیامد محور بوده و به معرفی مدل حکمرانی جایگزین برای معکوس‌سازی روند ناپایدار اشاره نداشته‌اند. همچنین، فوتناری و تراسکوویچ (۲۰۲۳)، راهکارهای هوشمند برای مدیریت ازدحام گردشگران را ارائه نموده‌اند، اما این راهکارها در چارچوب تحول سیستمی و بازآفرینی اکوسیستم ساحلی، تحلیل نشده‌اند. در سطح سیاست‌گذاری نیز، فوت و همکاران (۲۰۲۳)، شاخص‌های پایداری را تشریح می‌نمایند، بدون آنکه این شاخص‌ها را در هم‌پیوندی با مفاهیم حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی در مقاصد ساحلی، همراه سازند. در نهایت، ویور و همکاران (۲۰۲۲) مفهوم "حکمرانی تحول‌آفرین نرم" را مطرح می‌کنند، اما این ایده را در بستر مقاصد ساحلی و با اتکا به زیرساخت‌های هوشمند عملیاتی نکرده‌اند؛ افزون‌بر این، مرورهای نظام‌مند در بستر موضوعی مشابه، تمرکز بر فناوری‌های نوظهور و هوشمند و همچنین تجارب گردشگران داشته‌اند و ابعاد نهادی حکمرانی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌است، ضمن اینکه تمرکز ویژه در زمینه موضوعی مقاصد گردشگری ساحلی کمتر وجود داشته‌است (El Archi et al., 2023; Madeira et al., 2023).

در مجموع پژوهش‌های مرتبط با زمینه موضوعی گردشگری ساحلی و عرصه‌های مفهومی مورد مطالعه را می‌توان در چهار جریان اصلی دسته‌بندی کرد: اول مطالعاتی که به تحلیل آثار و پیامدهای محیط‌زیستی و اجتماعی اقتصادی توسعه گردشگری بر مبنای دیدگاه مرسوم پایداری پرداخته‌اند (Barua et al., 2024; Baltranaité et al., 2025). دوم، پژوهش‌های درحال رشدی

شده‌است تا الزام و فرصت ادغام فناوری‌های نوظهور، مشارکت ذی‌نفعان و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد در مدیریت مقصد را برجسته سازد (Mandić & Kennell, 2021). از منظر ساختاری، حکمرانی هوشمند شامل مولفه‌هایی همچون یکپارچه‌سازی داده‌ها، شفافیت اطلاعات، مشارکت چندسطحی ذی‌نفعان، هماهنگی نهادی و تصمیم‌گیری تطبیقی مبتنی بر شواهد برای به‌کرد فعالیت تنظیمگری روابط ذینفعان و توزیع عادلانه فرصت‌ها است (Garau et al., 2019; Repette et al., 2021). لذا، حکمرانی هوشمند می‌تواند، نقشی اساسی در هماهنگی میان اهداف پایداری، مشارکت سیستمی و مدیریت منابع ایفا نموده، ظرفیت برد مقصد و انعطاف‌پذیری آن را نیز بهبود بخشد (Andrades & Segittur, 2024). از سوی دیگر، حکمرانی هوشمند، ساز و کاری اثر بخش به‌منظور شفافیت، تعامل، هماهنگی، پاسخگویی، ادغام منابع و اعمال روش‌های تطبیقی مبتنی بر داده در فرایند سیاست‌گذاری و راهبری مقصد به شمار می‌آید که این امر در نهایت موجب تقویت عملکرد پایداری، کاهش تعارض میان ذی‌نفعان و بازآفرینی اکوسیستم محلی می‌شود (Myrovaliet et al., 2025). افزون‌بر این، حکمرانی هوشمند، به‌عنوان سازوکاری تنظیم‌گر نیز عمل می‌کند که از طریق کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، توزیع مبتنی بر داده منابع، بهبود دسترسی و پایش بلادرنگ و مستمر، می‌تواند به تعمیق فرصت‌های عادلانه در پویایی‌های اجتماعی - اقتصادی کمک کند و نابرابری‌های فضایی در پهنه منطقه ساحلی را نیز کاهش دهد (Alajmi et al., 2023; Li et al., 2025). با وجود این، بررسی انتقادی ادبیات نشان می‌دهد که این مفهوم عمدتاً در سطح بهبود کارایی مدیریتی و کنترل جریان گردشگری به‌کار رفته و کمتر به نقش آن در بازآرایی ساختارهای قدرت، بازتوزیع فرصت‌ها و هدایت‌گذارهای تحول‌آفرین در سطوح فردی، سازمانی نهادی و سیستمی با هدف بازآفرینی اکوسیستم‌های ساحلی (محیط زیستی و اجتماعیهاقتصادی) به‌منظور نیل به پیامدهای خالص مثبت، رهنمون شده‌است (Przebybilovicz & Cunha, 2024; Beunen & Ferraro, 2025).

مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که تولید دانش در عرصه‌های مفهومی (حکمرانی هوشمند، تحول‌آفرینی پایدار و بازآفرینی) و زمینه موضوعی مورد مطالعه (مقاصد گردشگری ساحلی)، بازتابی توأمان از وجوه مثبت و کاستی در تناسب با اهداف پژوهش را به همراه داشته‌است؛ همچنان که گرتزل و کو (۲۰۲۱) نشان داده‌اند، فناوری‌های هوشمند و نوظهور، تعامل و همگرایی تجربه زیسته میان جامعه میزبان و گردشگر راتسهیل نموده‌است؛ اما تبیین

رهیافت، از یک‌سو، زیرساخت‌های نهادی، فناوریانه و سیاست‌گذاری مبتنی بر داده را برای مدیریت پیچیدگی‌های اکولوژیکی و اجتماعی-اقتصادی فراهم می‌سازد و از سوی دیگر، امکان تنظیم‌گری و هم‌افزایی تعامل میان سازمان‌های وابسته به دولت، بخش خصوصی و جوامع محلی با هدف بسط فرصت‌های عادلانه برای پویایی و پیشرفت را نیز تقویت می‌نماید (Mandić & Kennell, 2020; Sigala, 2021). در این راستا، تحول‌آفرینی پایدار، به عنوان فرآیندی غیرخطی و پویا، منطق توسعه گردشگری را از رویکردی رشد‌محور به رویکردی کیفیت‌محور، عدالت‌محور و اکولوژیکی سوق می‌دهد و زمینه بازتعریف روابط نهادی و الگوهای بهره‌برداری پایدار از منابع را نیز فراهم می‌سازد (Weaver et al., 2022; Goolaup & Ramkissoon, 2025). همچنین، بازآفرینی و احیای اکوسیستم‌های آبی و ساحلی به‌عنوان پیامد راهبردی این تعامل، نه تنها پایداری محیط‌زیستی، بلکه تاب‌آوری اجتماعی و اقتصادی مقصد را نیز بهبود می‌بخشد (Duarte et al., 2023; Ferretti et al., 2024). بر این اساس، تحقق توسعه پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی مستلزم استقرار الگوهای حکمرانی هوشمند، مشارکت مؤثر ذی‌نفعان و بهره‌گیری نظام‌مند از فناوری‌های هوشمند است و بدون چنین هم‌گرایی ساختاری، سیاست‌های پایدار و تلاش‌های بازآفرینانه، قادر به تاب‌آوری و واکنش در قبال پیچیدگی‌های چندبعدی مقاصد گردشگری ساحلی در وضعیت موجود و چشم‌انداز آتی، نخواهند بود (Zhang et al., 2024; Myrovali et al., 2025).

۳. روش‌شناسی پژوهش

باتوجه به هدف کانونی پژوهش در زمینه نقش حکمرانی هوشمند در تحول‌آفرینی پایدار مقاصد گردشگری ساحلی، این مطالعه طرح پژوهش مروری و راهبردی یا روش مرور دامنه‌ای را مبنا قرار داده است. در حوزه‌هایی که ادبیات علمی پراکنده، چندپارادایمی و نوظهور است، مرور دامنه‌ای، مناسب‌ترین گزینه روش‌شناختی محسوب می‌شود (Aquino & Boluk, 2025). در چنین شرایطی، مرور دامنه‌ای امکان ترسیم نقشه‌ای جامع از وضعیت دانش، شناسایی مفاهیم کلیدی، الگوهای نظری و شکاف‌های دانش را فراهم می‌سازد (Maguire et al., 2025)؛ بر این اساس، انتخاب این رویکرد در پژوهش پیش‌رو، از آن جهت توجیه‌پذیر است که مفاهیم حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در ادبیات گردشگری اغلب به‌صورت منفک و در سطوح نظری تحلیلی متفاوت بررسی شده‌اند. بنابراین، مرور دامنه‌ای امکان ادغام جریان دانش و

که توسعه گردشگری در مقاصد ساحلی را از منظر تحول‌آفرینی و بازآفرینی بررسی کرده‌اند (Akbar, 2025; Bellato & Pollock, 2025). سوم، پژوهش‌های نوپدید و پراکنده‌ای که تحول دیجیتال و حکمرانی هوشمند را در مدیریت مقاصد ساحلی مورد بحث قرار داده‌اند (Przebylłowicz & Cunha, 2024; Wu et al., 2024). چهارم، مطالعاتی که به سنجش شاخص‌ها و پایش فشارهای اکولوژیک پرداخته‌اند (Lamine et al., 2024; Bršćić et al., 2020).

برمبنای ادبیات مرور شده، می‌توان شکاف دانش را در چند سطح بهم پیوسته مطرح نظر قرار داد: نخستین شکاف در سطح مفهومی نظری است؛ از این جهت که هنوز چارچوب مفهومی نظری فراگیر برای تبیین نقش حکمرانی هوشمند در تحریک فرآیندهای تحول‌آفرین و بازآفرینی اکوسیستم‌های محلی (در همهٔ وجوه آن) در مقاصد ساحلی وجود ندارد (Weaver et al., 2022; Ljubisavljević et al., 2025). این محدودیت ریشه در گسست مفهومی میان ادبیات پایداری و ادبیات تحول‌آفرینی دارد. همچنین، بسیاری از مطالعات به مدل‌های خطی توسعه اتکا داشته و کمتر به پویایی‌های غیرخطی گذار مقصد، توجه کرده‌اند (El Archi et al., 2023; Wu et al., 2024). این امر ناشی از گسست میان ادبیات تحول‌آفرینی و سازوکارهای حکمرانی هوشمند است (Cave et al., 2022; Bellato et al., 2023). دومین شکاف در سطح روش‌شناختی است؛ پژوهش‌های مروری فراگیر و مؤثر در حوزه حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در زمینه موضوعی مقاصد گردشگری ساحلی و بویژه در زمینه مرور دامنه‌ای با هدف یکپارچه‌سازی دانش پراکنده، محدود باقی مانده‌اند (Vaz et al., 2025). در نهایت سومین سطح شکاف معطوف به وجوه تجربی کاربردی است؛ استانداردهای شاخص‌ها و سنجش آثار طولی ناشی از هم‌پوندی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در قلمرو جغرافیایی مقاصد ساحلی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌است (Beunen & Ferraro, 2025). این شکاف ناشی از گسست میان ادبیات حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار بطور ویژه در گستره اکوسیستم مقاصد ساحلی با تمرکز بر پژوهش‌های تجربی و طولی برای سنجش پیامدها در پیوستار زمان است (Przebylłowicz & Cunha, 2024; Mandić & Kennell, 2021).

در جمع‌بندی شالوده نظری می‌توان اشاره داشت که حکمرانی هوشمند، نقش محوری در جهت‌دهی به فرآیندهای تحول‌آفرینی پایدار و بازآفرینی مقاصد گردشگری ساحلی را بر عهده دارد. این

۲. در صورتیکه، نتایج حاصل از کاوش در یک پایگاه معتبر علمی پوشش دهنده هدف و انتظارات مطالعه است، برای جلوگیری از احتمال خطای انسانی ناشی از ادغام پایگاهها و پلت فرمهای علمی با ساختار مختلف، تمرکز بر یک پایگاه علمی معتبر نظیر اسکوپوس توسط برخی از پژوهشگران توصیه شده است (Donthu et al., 2021; Snyder, 2019; Paul & Criado, 2020). راهبرد، معیار و کلیدواژههای جستجو مرتبط با مفاهیم حکمرانی هوشمندگردشگری، تحول آفرینی پایدار، بازآفرینی و گردشگری ساحلی طراحی گردید، در نتیجه، پس از شناسایی ۶۵۸۷ مقاله و اعمال فرایند غربالگری، در نهایت، ۷۵ مقاله واجد شرایط برای تحلیل نهایی انتخاب شد. معیارهای ورود شامل تمرکز مستقیم بر حکمرانی هوشمند، تحول آفرینی پایدار، بازآفرینی و ارتباط مفهومی یا تجربی با مقاصد گردشگری ساحلی، انتشار در مجلات معتبر نمایه شده در اسکوپوس و برخورداری از روش شناسی روشن و مقالات انتشار یافته صرفاً به زبان انگلیسی، تعریف گردید. برای افزایش شفافیت، معیارهای ورود و خروج همسوی با "تناسب مفهومی" طرح و در معرض قضاوت و ارزیابی قرار گرفتند؛ به عنوان مثال، اگر در جامعه آماری، مقاله ای وجود داشت که فناوریهای نوظهور مانند اینترنت اشیا یا هوش مصنوعی را بدون هیچ گونه ارتباطی با حکمرانی مقاصد ساحلی در کانون توجه و مطالعه قرار داده بود، طبق معیارهای ورود/خروج، حذف شد؛ یا اگر مقاله ای فقط به "پیامدهای محیط زیستی سواحل" بدون ارتباط با گردشگری و حکمرانی پرداخته بود، کنار گذاشته شد (جدول شماره ۱ و شکل شماره ۱).

استخراج چارچوبی تلفیقی را فراهم می کند که بتواند روابط میان ابعاد اکولوژیک، نهادی سازمانی، اجتماعی اقتصادی و فناورانه در عرصه مقاصد ساحلی را تبیین نماید (Rodrigues et al., 2025). فرایند پژوهش مرور دامنه ای، بر اساس چارچوب پنج مرحله ای اومالی و ارکسی (۲۰۰۵) اصلاح شده توسط لواک و همکاران (۲۰۱۰) تعریف سؤال و دامنه پژوهش، شناسایی منابع مرتبط، غربالگری و انتخاب مطالعات، استخراج و تحلیل داده ها و در نهایت تلخیص، تفسیر و ارائه نتایج مطابق با استاندارد پروتکل پرایسما (۲۰۲۰) طراحی شد؛ رسالت پروتکل مذکور، افزایش شفافیت و کیفیت گزارش دهی در مطالعات مروری است (Tricco et al., 2018). کاوش در پایگاه داده علمی اسکوپوس در تاریخ ۱۴۰۴/۱۰/۹ و طی بازه زمانی سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۵ مینا واقع شدند. انتخاب پایگاه علمی اسکوپوس برای کاوش، بر اساس دو معیار اصلی زیر صورت گرفته است:

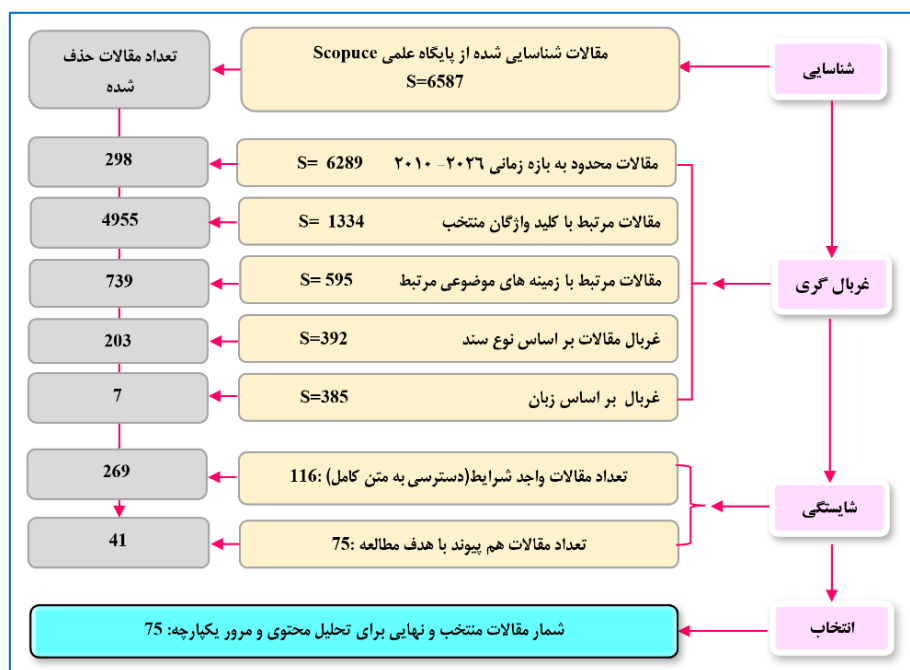
۱. اسکوپوس بزرگترین پایگاه داده چندرشته ای در حوزه گردشگری، مدیریت و علوم اجتماعی است که مقالات با کیفیت و داوری شده را نمایه می سازد و بخش عمده ای از مقالات سایر پایگاه های علمی و پلتفرم های معتبر را نیز پوشش می دهد (Lin & Rasoolimanesh, 2022; Singh et al., 2021). اینک نسبت به پایگاه علمی وب او ساینس بازه زمانی بیشتری را نیز در برمی گیرد (Emich et al., 2020). بنابراین، استفاده از آن در مطالعات مروری در حوزه گردشگری، به ویژه در پژوهش های بین رشته ای، به عنوان یک انتخاب قابل دفاع و رایج، پذیرفته شده است (Xiao & Watson, 2019; Mongeon & Paul, 2021; Hus, 2016; Singh et al., 2021).

جدول شماره (۱): راهبرد جستجو و غربال مقالات

بخش	توضیحات / محتوای پیشنهادی
هدف جستجو	شناسایی و استخراج کلیه پژوهش های علمی داوری شده که به بررسی زمینه موضوعی حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی می پردازند
پایگاه داده و دوره زمانی جستجو	اسکوپوس و در بازه زمانی ۲۰۱۰ لغایت ۲۰۲۵
زبان جستجو و انتشار	انگلیسی
نوع اسناد	مقالات علمی و مروری داوری شده
کوتی در اسکوپس	(TITLE-ABS-KEY("smart tourism governance" OR "intelligent tourism governance" OR "digital tourism governance" OR "data-driven tourism governance" OR "sustainable* transformation*" OR "sustainable* transition*" OR "regenerative tourism" OR "tourism resilience" OR "destination resilience" OR "overtourism mitigation" OR "coastal tourism" OR "coastal destination*" OR "seaside tourism" OR "marine tourism" OR "blue tourism"))

مقالات علمی و مروری داوری شده و نمایه شده در پایگاه اسکوپوس	
مقالات مستقیم بر حکمرانی هوشمند گردشگری، تحول آفرینی پایدار / گذار به پایداری / مقاصد گردشگری ساحلی/ادریایی	معیارهای ورود
مطالعات تجربی (کمی، کیفی یا ترکیبی)، مطالعات مفهومی یا نظری و مروری	
منتشر شده بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۶.	
در دسترس بودن متن کامل.	
مقالاتی که فقط به پایداری گردشگری بدون حکمرانی هوشمند بپردازند یا مقالاتی که فقط به گردشگری ساحلی بدون حکمرانی یا تحول آفرینی پایدار و بازآفرینی بپردازند.	معیارهای خروج
مطالعات فناوری دیجیتال و هوشمند بدون ارتباط با حکمرانی مقاصد گردشگری ساحلی.	
مقالات فاقد دسترسی به متن کامل.	
پایان نامه‌ها، کتاب‌ها، فصول کتاب (بسته به سیاست مجله) و گزارش‌های سازمانی.	
پروتکل پرایسما برای غربال مقالات و تحلیل محتوای کیفی برای واکاوی متون و استخراج کدها ومقولات.	ابزارهای تحلیل
ثبت کامل مراحل جستجو، فیلتر، حذف و انتخاب در نمودار PRISMA 2020 برای تضمین شفافیت.	مستندسازی فرایند

شکل شماره (۱): فرایند غربال مقالات بر مبنای پروتکل پرایسما

– شناسایی واحدهای معنایی مرتبط با حکمرانی هوشمند، تحول آفرینی پایدار و مقاصد گردشگری ساحلی به عنوان کدهای اولیه (سطح توصیفی)؛
– شناسایی کدهای پایه (سطح مفهومی اولیه)؛
– جمع کدها در قالب مقولات مفهومی فشرده (مقولات فرعی)؛
– سازمان دهی مقولات مفهومی نهایی به عنوان سطوح انتزاعی نظری (مقولات اصلی)؛ و
– تدقیق روابط میان مقولات و تدوین چارچوب مفهومی تلفیقی.

برای استخراج نظام مند اطلاعات، تحلیل و طبقه بندی داده‌ها، از روش تحلیل محتوی کیفی^۱ استفاده شد. تحلیل محتوای کیفی به صورت استقرایی بدین معنا است که مفاهیم از متن داده‌ها استخراج می‌شود، بدون اینکه قالب نظری از پیش تعیین شده وجود داشته باشد؛ مراحل تحلیل محتوای کیفی به شرح زیر در دستور کار قرار گرفت (Çakar, 2022):

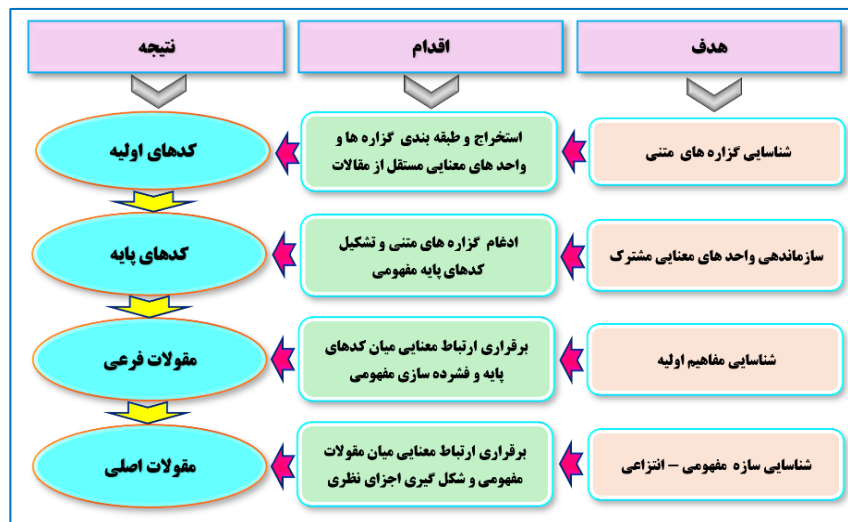
– مطالعه دقیق و مکرر متون منتخب به منظور درک کلی محتوی و استخراج گزاره‌های متنی (واحد های معنایی)؛

1 . Qualitative Content Analysis

هستند)، هم کارکردی^۲ (کدها با وجود معنای متمایز، کارکردی معین دارند) و هم سطحی^۳ (کدها به سطح معینی از سیستم مفهوم مثلا، حکمرانی هوشمند، تحول آفرینی پایدار و مقاصد گردشگری ساحلی، اشاره دارند)، تحقق یافت (Vaz et al., 2025). بطور کلی، سازماندهی نظام کد گذاری در قالب شکل شماره (۲) به نمایش در آمده است.

واحد تحلیل در این پژوهش گزاره‌های معنایی مرتبط با عنوان و هدف مطالعه بوده که از متن مقالات استخراج شدند. هر گزاره معنایی یا متنی، هنگامی به صورت یک بخش مستقل از متن تعبیر می‌شود که حاوی یک مفهوم تحلیلی یا تبیینی مرتبط با هدف و متغیرهای مفهومی زمینه‌ای پژوهش باشد. ترکیب و تجمیع کدها برپایه سه معیار هم‌معنایی^۱ (گزاره‌ها از نظر «معنا» ترجمانی از یک مفهوم واحد

شکل شماره ۲: سازماندهی نظام کدگذاری (از نگارندگان)

et al., 2025; Ljubisavljević et al., 2025). گام‌های مذکور موجب شد تا تحلیل داده‌ها از سطح طبقه‌بندی توصیفی فراتر رفته و به فرآیند تفسیر نظام‌مند، شفاف و قابل بازتولید، تبدیل شود.

۴. یافته‌ها

بر مبنای واکاوی و تحلیل محتوی کیفی متون جامعه آماری پژوهش (۷۵ مقاله منتخب)، یافته‌ها در بخش‌های مختلف و به ترتیب به شرح زیر مورد اشاره واقع می‌شود:

۱.۴. روند زمانی انتشار مقالات در زمینه موضوعی حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی روند زمانی انتشار مقالات در حوزه حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی را می‌توان به سه دوره متمایز تقسیم کرد (نمودار شماره ۱): دوره نخست (تا حدود ۲۰۱۵) با رشد محدود و پراکنده مشخص می‌شود که نشان‌دهنده مرحله شکل‌گیری مفهومی و تمرکز بر رویکرد مرسوم پایداری است. نقطه

برای افزایش اعتبارپذیری، پایایی و تاییدپذیری یافته‌ها، فرایند تحلیل داده‌ها بر مبنای رویکردهای نوین در پژوهش‌های کیفی طراحی شد؛ رویکردی که بر شفافیت، باز تولید پذیری و حساسی تأکید دارد (Yıldırım et al., 2025). در گام نخست، از یک فرم استاندارد استخراج داده‌ها برای ثبت نظام‌مند گزاره‌های متنی، کدهای اولیه و یادداشت‌های تحلیلی استفاده شد. این اقدام مطابق با رویکردهای تحلیل محتوای کیفی، امکان ردیابی کامل فرآیند تبدیل داده خام به مقولات تحلیلی را فراهم ساخت و شفافیت فرآیند تحلیل را افزایش داد. در مرحله دوم، کدگذاری در قالب یک بازبینی چندمرحله‌ای بر روی بخشی از داده‌ها انجام شد تا ثبات در تفسیر و کاهش سوگیری پژوهشگر تضمین شود. این نوع بازکدگذاری در مطالعات به‌عنوان ابزار کلیدی برای افزایش پایایی و هم‌سویی تحلیلی شناخته شده است؛ در مرحله سوم، مقولات استخراج شده با چارچوب‌های نظری معتبر در حوزه حکمرانی هوشمند و تحول پایدار تطبیق داده شد تا سازگاری مفهومی ارزیابی گردد (Seyitoğlu

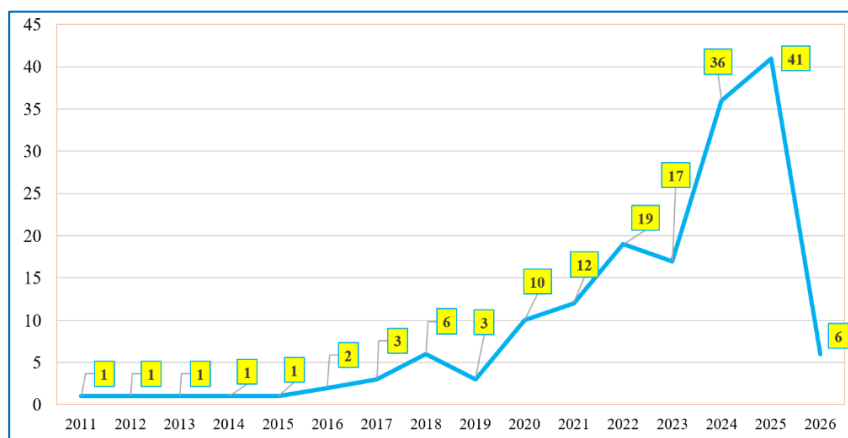
3. Systemic Level Alignment

1. Semantic Similarity
2. Functional Equivalence

۲۰۲۲) مشاهده می‌شود که بیانگر گذار از رویکردهای مدیریتی به پارادایم‌های تحول‌آفرینی و بازآفرینی است. دوره سوم (۲۰۲۳ به بعد) نیز، نشان‌دهنده تثبیت جایگاه حکمرانی هوشمند به عنوان چارچوبی کلیدی در تحلیل تحول پایدار مقاصد ساحلی است.

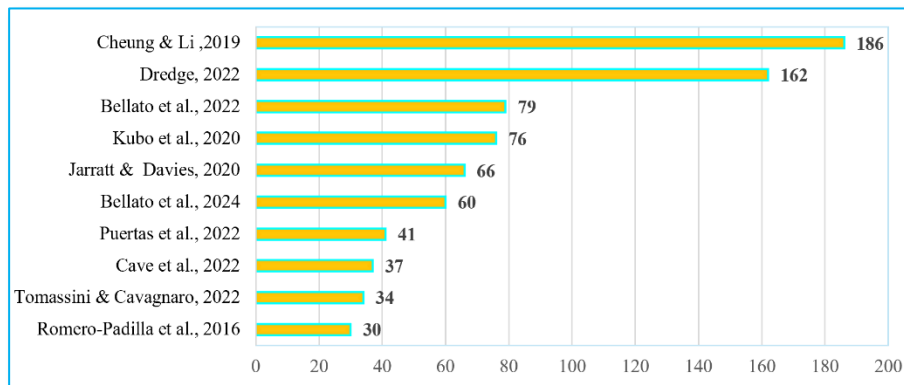
شکست نخست در بازه ۲۰۱۶-۲۰۱۸ رخ می‌دهد که با برجسته‌شدن مفاهیمی چون گردشگری هوشمند، تاب‌آوری مقصد و حکمرانی دیجیتال همراه است. دوره دوم (۲۰۱۹-۲۰۲۰)، با جهش نسبی تولیدات علمی همراه است که تحت تأثیر بحران ازدحام‌گردشگری و تغییرات اقلیمی قرار دارد. نقطه شکست دوم در سال‌های (۲۰۲۱-۲۰۲۲)

نمودار شماره ۱: روند زمانی انتشار مقالات در زمینه موضوعی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی

سیستم‌ها و شیوه‌ها، یکی از آثار محوری پارادایم جدید پس از پایداری، انتشار یافته‌است. بلاتو و همکاران (۲۰۲۲ و ۲۰۲۴) در دو مقاله، حضور قوی دارند؛ آثار آنها بر نقش تحول‌آفرین گردشگری، تفکر سیستم‌های زنده و پارادایم استعمار‌زدایی در دانش و عمل از منظر بازآفرینی تمرکز دارد. قدرت ارتباطی بالای ۰.۸۵ و ۰.۸۹ آنها نشان‌دهنده مرکزیت بالای این رویکرد در شبکه دانشی حوزه حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار است. سایر نویسندگان مانند کوبو و همکاران (۲۰۲۰) و جارات و دیویس (۲۰۲۰) بر جنبه‌های اقلیمی و ارزش اقتصادی گردشگری ساحلی در مواجهه با تغییرات آب‌وهوایی تأکید دارند که نشان از ادغام روزافزون علوم داده و سیاست‌گذاری اقلیمی در این حوزه است. در مجموع، داده‌های ده نویسنده و مقاله برتر نشان از آن دارد که به ترتیب دو ژورنال آینده‌گردشگری و گردشگری پایدار، تمرکز بیشتر در نشر مقالات با زمینه موضوعی مرتبط با پژوهش پیش‌رو داشته‌اند.

۲.۴. تشریح مقالات، نویسندگان و مجلات برتر در زمینه موضوعی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی
نمودار و جدول شماره (۲) تصویری روشن از نویسندگان و آثار برتر و جریان‌های فکری غالب در پژوهش‌های مرتبط با حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار مقاصد گردشگری ساحلی را ارائه می‌دهند؛ چنگ ولی (۲۰۱۹) با ۱۸۶ استناد، در صدر قرار دارند؛ این مقاله با انتشار در مجله گردشگری پایدار و با تمرکز بر روابط بازدیدکننده جامعه میزبان، در شرایط ازدحام، بر لزوم توسعه تاب‌آوری برای نیل به گردشگری پایدار تأکید دارد. جایگاه نخست آن نشان‌دهنده اهمیت عملی و سیاست‌گذاری این موضوع در ادبیات گردشگری ساحلی است. در رتبه دوم، درج (۲۰۲۲) با استناد نرمال‌شده بسیار بالا (۵۴) قرار دارد، مقاله او در ژورنال آینده‌گردشگری و در زمینه گردشگری بازآفرین، لزوم تحول ذهنیت،

نمودار شماره (۲): توزیع نویسندگان برتر در زمینه موضوعی مورد مطالعه بر حسب شمار استناد

• تفکر سیستم های زنده و تحول دیجیتال و هوشمند. این الگوها نشان می دهد که پژوهش های معاصر در زمینه گردشگری مقاصد ساحلی، در جستجوی حکمرانی هوشمند است تا بتواند فراتر از مدیریت بحران، بازآفرینی فعال اکوسیستم های اجتماعی-اکولوژیکی را هدف قرار دهد؛ قدرت ارتباطی بالای مقالات مرتبط با زمینه موضوعی مورد بحث، تأیید می نماید که این زمینه در حال تبدیل شدن به هسته مرکزی گفتمان علمی در گردشگری مقاصد ساحلی است.

همچنین، تحلیل داده های جدول شماره (۲) در زمینه موضوعی مقالات، نشان از گذار پارادایمی از "پایداری" به "باز آفرینی" و "تحول آفرینی" دارد و موضوعات کلیدی در این راستا، عبارتند از:

- تابآوری، سازگاری و تغییرات اقلیمی؛
- مدل های اقتصاد چرخشی؛
- رهبری تحول آفرین و نوآوری در مقاصد فصلی؛

جدول شماره ۲: ده نویسنده، مقاله و مجله برتر و پراستناد در زمینه موضوعی حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی

ردیف	نام نویسنده	عنوان مقاله	نم مجله	تعداد استناد	استناد نرمال شده	قدرت ارتباط
1	Cheung & Li, 2019	Understanding visitor-resident relations in overtourism: developing resilience for sustainable tourism	Journal of Tourism Futures	186	31.0	0.72
2	Dredge, 2022	Regenerative tourism: transforming mindsets, systems and practices	Tourism Management	162	54.0	0.65
3	Bellato et al., 2022	Transformative roles in tourism: adopting living systems' thinking for regenerative futures	Tourism Planning and Development	79	26.3	0.89
4	Kubo et al., 2020	Mobile phone network data reveal nationwide economic value of coastal tourism under climate change	Journal of Sustainable Tourism	76	15.2	0.78
5	Jarratt & Davies, 2020	Planning for Climate Change Impacts: Coastal Tourism Destination Resilience Policies	Journal of Innovation and Knowledge	66	13.2	0.61
6	Bellato et al., 2024	Transformative epistemologies for regenerative tourism: towards a decolonial paradigm in science and practice?	Journal of Tourism Futures	60	60.0	0.85
7	Puertas et al., 2022	Analysis of the role of innovation and efficiency in coastal destinations affected by tourism seasonality	Journal of Tourism Futures	41	13.7	0.68

0.93	12.3	37	Journal of Sustainable Tourism	Regenerative tourism: the challenge of transformational leadership	Cave et al., 2022	8
0.58	11.3	34	Journal of Tourism Futures	Circular economy, circular regenerative processes, agrowth and placemaking for tourism future	Tomassini & Cavagnaro, 2022	9
0.71	3.3	30	Tourism Management	The potential of international coastal mass tourism destinations to generate creative capital	Romero-Padilla et al., 2016	10

محیط‌زیستی، اجتماعی فرهنگی و اقتصادی و نیز، بهبود کیفیت تجربه گردشگران دنبال می‌شود. در این چارچوب، گردشگری ساحلی به مثابه بخشی از یک نظام زنده و پویا تلقی می‌شود که فعالیت‌های آن باید به بازآفرینی اکوسیستم‌ها، توانمندسازی جوامع محلی و صیانت از سرمایه‌های طبیعی و فرهنگی منجر شود. در نهایت، هم‌راستاسازی تحول هوشمند با اصول توسعه پایدار ساحلی و اقتصاد آبی، بستر تحقق رشدی عادلانه، مشارکت‌محور و پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی، در مقیاس درون و بین‌نسلی را فراهم می‌سازد.

۳.۴. برداشت مفهومی و تعاریف

باتوجه به مفاهیم سازمان‌دهنده رهیافت حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی، برداشت مفهومی و تعاریف برآمده از تحلیل کیفی متون، در جدول شماره (۳) بازتاب داده شده‌است. در این راستا، حکمرانی هوشمند ناظر بر فرآیندی یکپارچه است که با بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال و هوشمند در نظام مدیریت مقصد، زمینه ارتقای چابکی نهادی، شفافیت و کارآمدی تصمیم‌گیری را فراهم می‌سازد. این فرآیند با هدف بهینه‌سازی مدیریت مقصد، تحقق پیامدهای خالص مثبت در ابعاد

جدول شماره ۳: طبقه بندی تعاریف و مفاهیم هم پیوند حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی

مفاهیم کانونی	تعریف مفهوم	رفرنس
حکمرانی هوشمند	حکمرانی هوشمند به معنای ادغام فناوری‌های پیشرفته و نوظهور (هوش مصنوعی، بلاک‌چین، داده‌های بزرگ، اینترنت اشیا، واقعیت افزوده و مجازی) در فرآیندهای سازمانی برای ارتقای چابکی، شفافیت، اثر بخشی و پایداری در فرآیند توسعه مدیریت مقاصد ساحلی است.	Sharmin & Chowdhury, 2025; Akbar, 2025; Li et al, 2025; Amore et al, 2025; Garau et al, 2019; Gebhardt & Pique Huerta, 2024; Wobst et al, 2025; Heeks, 2020 Meijer, 2021.
تحول‌آفرینی پایدار	تحول‌آفرینی پایدار، فرآیند ایجاد تغییر پایدار در ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارها با هدف بهینه سازی فرایند حکمرانی و تعادل بخشی میان رشد اقتصادی، فن‌آوری‌های هوشمند و مراقت از سرمایه‌های طبیعی- فرهنگی در مقاصد ساحلی است.	Ghorbani et al, 2024; Lupini et al, 2024; King et al, 2025; Bellato & Pollock, 2023; Paddison & Hall, 2024; Bellato et al., 2024; Patterson et al, 2017; Shove, 2010
گردشگری بازآفرین	فرآیندی است که فراتر از پایداری، بازسازی و بهبود اکوسیستم‌های طبیعی، فرهنگی اجتماعی و اقتصادی مقاصد گردشگری ساحلی را هدف قرار می‌دهد؛ لذا، این رهیافت، مقاصد و گردشگران را به‌عنوان بخشی از یک سیستم پویا و زنده در نظر می‌گیرد که در آن فعالیت‌های گردشگری باید به بازآفرینی اکوسیستم، توانمندسازی جوامع محلی و پیامدهای خالص مثبت (محیط زیست، اجتماعی فرهنگی و اقتصادی)، منجر شود.	Pung et al, 2024; Price et al, 2025; King et al, 2025; Bellato et al, 2022; Bellato & Pollock, 2023; Paddison & Hall, 2024; Pearson et al., 2024; Bellato et al., 2024; Iddawala & Lee, 2026; Bellato et al, (2022b)
توسعه پایدار ساحلی و اقتصاد آبی	فرآیندی است که مدیریت متوازن دارایی‌های سرمایه‌ای، تعادل میان رشد اقتصادی و حفظ یکپارچگی اکوسیستم به منظور تعمیق عدالت اجتماعی در درون و میان نسل‌ها در گستره مقاصد ساحلی را هدف قرار می‌دهد؛ لذا، رشد پایدار اقتصاد محلی، توزیع برابر فرصت‌های اجتماعی و حفاظت از تنوع زیستی با مشارکت کلیه ذینفعان از جمله اصول راهبردی آن بشمار می‌آید	Stan et al, 2021; Martin-Cervantes et al, 2025; Pulido-Fernandez et al, 2024; Romero-Padilla et al, 2016 Rianawati et al, 2024; Epifani & Valente, 2023; Ramirez-Guerrero et al., 2024; Harahap et al., 2024; Cheung & Li, 2019; Pauli, 2010 : Ehler, 2014.

۴.۴. نقش و کارکرد حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی

پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی

ارتباط میان مفاهیم حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی را می‌توان در قالب یک منطق علی و تکاملی توضیح داد که در آن، هر متغیر نقشی مؤثر در پویایی متغیر بعدی ایفا نموده و کارکرد آن را نیز، تقویت می‌کند؛ در این راستا، نقش و کارکرد واکاوی شده از متون مقالات منتخب را می‌توان بدین گونه تشریح نمود که: در مقاصد گردشگری ساحلی، حکمرانی هوشمند به‌عنوان چارچوب نهادی و فناورانه، امکان تصمیم‌گیری بهینه در شرایط پیچیده و عدم قطعیت را فراهم می‌کند و از طریق داده‌محوری و نوآوری نهادی، تاب‌آوری مقصد در مواجهه با بحران‌ها را ارتقاء می‌دهد (Reinhold, 2023; Warneryd, 2022). این نوع حکمرانی با اتکا به فناوری‌های نوظهور و رویکردهای چابک، زمینه تحول در زیرساخت‌ها و خدمات هوشمند را فراهم نموده و یکپارچگی مدیریت منابع طبیعی و حفاظت از ذخایر زیست‌کره را بهبود می‌بخشد (Akse, 2024; Brščić, 2020). همچنین، حکمرانی هوشمند از طریق توسعه بازاریابی مسئولانه و اقتصاد آبی، مسیر توسعه پایدار گردشگری ساحلی را نیز هموار می‌سازد (Ketter, 2022; Charfeddine, 2022).

در این بستر نهادی، تحول آفرینی پایدار به‌عنوان فرآیندی اجتماعی-فرهنگی و مدیریتی، بر تغییر در ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری ذی‌نفعان تمرکز دارد و از طریق رهبری تحول آفرین و مشارکت فعال جوامع محلی، زمینه بازتعریف مسیر توسعه مقصد را

فراهم می‌نماید (Pung, 2024; Liu-Lastres, 2020; Suárez-Rojas, 2023). از سوی دیگر، توسعه اکوسیستم‌های کارآفرینی دیجیتال و سبز و تحول در روابط میان جامعه میزبان بازدیدکننده، به خلق تجارب معنادار و تقویت تاب‌آوری اجتماعی اقتصادی مقصد منجر می‌شود (Price, 2025; Lupini, 2024; Miedes-Ugarte, 2025; Santos, 2023). تحول آفرینی پایدار به‌عنوان پیوند دهنده ظرفیت‌های حکمرانی هوشمند و اهداف توسعه پایدار، نقش کلیدی در گذار مقاصد ساحلی به سوی بازآفرینی اکوسیستم را برعهده دارد (Akbar, 2025; Pulido-Fernández, 2024).

در نهایت، بازآفرینی اکوسیستم ساحلی به‌عنوان سطحی فراتر از پایداری، از دل تعامل حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار شکل می‌گیرد و بر ایجاد پیامد خالص مثبت در ابعاد محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی تمرکز دارد (Bertella, 2025; Bellato, 2025). ادغام دانش بومی با فناوری‌های نوین، مشارکت اجتماع محور و توانمندسازی زنان و جوانان، به بازسازی روابط میان طبیعت، جامعه و اقتصاد محلی می‌انجامد (Fusté-Forné, 2024; Aquino, 2024). در این چارچوب، گردشگری بازآفرین موجب تقویت پیوندهای میان طبیعت، فرهنگ و جامعه شده و مقصد ساحلی را به اکوسیستمی یادگیرنده و بازتولیدکننده ارزش‌های پایدار، تبدیل می‌کند (Mathisen, 2022; Pearson, 2024; Cheung, 2019). مهمترین وجوه کارکردی هریک از حوزه‌های مفهومی مرتبط با پژوهش در قالب جدول شماره (۴)، بازتاب یافته‌است.

جدول شماره ۴: نقش و کارکرد متغیرهای مفهومی کانونی در توسعه مقاصد گردشگری ساحلی

زمینه مفهومی	نقش و کارکرد	فرنس
حکمرانی هوشمند مقصد	- بهینه سازی تصمیم‌گیری در شرایط متغیر و ناشی از عدم قطعیت.	Abdelmalak, 2024; Benckendorff et al., 2019; Alajmi et al., 2023; Buhalis & Leung, 2018; Almalki et al., 2023; Fontanari & Traskovich, 2023; King, 2025; Garau, 2019; Gretzel & Koo, 2021; Kumar et al., 2024; Ramirez-Guerrero, 2024.
	- تسهیل کننده گذار برای نیل به ارزش‌های توسعه پایدار.	
	- بهبود حکمرانی سازمانی.	
	- مدیریت بحران برای بهبود تاب‌آوری.	
	- نوآوری در فرایند حکمرانی برای یکپارچگی منابع طبیعی و مراقبت از ذخایر	
	- زیست کره در مقاصد ساحلی.	
	- تنظیم گری بلادرنگ و حکمرانی چابک با اتکا به فن آوری های نوظهور و هوشمند.	
	- تحول و بسط زیر ساختها و خدمات هوشمند در فرایند حکمرانی.	
	- بسط بازاریابی آبی برای توسعه مسئولانه گردشگری ساحلی.	
	تحول آفرینی پایدار	
- گسترش مدیریت و رهبری تحول آفرین.		
- تحول در فرایند مشارکت ذینفعان محلی برای توسعه مقصد گردشگری.		
- بهبود تجارب به یادماندنی و معنادار.		

زمینه مفهومی	نقش و کارکرد	رفرنس
توسعه پایدار	توانمندسازی پایدار جوامع محلی.	Soutullo, 2024; Beunen & Ferraro, 2025.
مقاصد ساحلی	کنترل و پایش اثرات پایداری گردشگری ساحلی.	Alharbi & Rangel-Balestracci et al., 2025; Bršćić et al., 2020; Cheung & Li, 2019; Dong, 2025; Rombe, 2023; Stan, 2021; Barua et al., 2024; Romero-Padilla, 2016; Fahlevi, 2023; Buitrago Bellato, 2023; Font, 2023; Amore et al., 2025; Martín-Cervantes et al., 2025; Navarro, 2019; Martín-Cervantes, 2025; Phelan, 2020; Muhammad, 2025; Pulido-Fernández, 2024; Ramirez-Guerrero, 2024; Soutullo, 2024.
گردشگری	ارتقای هماهنگی و همکاری میان ذی‌نفعان و سازمان‌های همکار مقصد برای پایداری.	Bellato, 2025; Cave et al., 2022; Fusté-Forné, 2022; Major & Claeke, 2022; Paddison, 2024; Bertella, 2025; Amore et al., 2018; Pearson, 2024; Bellato, 2024; Price, 2025; Omma, 2024; Bellato, 2022; Pung, 2024; Rombe, 2023; Bellato, 2025; Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025; Bellato, 2024.
بازآفرین	ارتقای رفاه و برابری در توزیع فرصت‌های اجتماعی.	
	ارتقای هماهنگی و همکاری میان ذی‌نفعان و سازمان‌های همکار مقصد برای پایداری.	
	مدیریت و کنترل اذحام گردشگر ورودی.	
	تغییر الگوی ذهنی سیستمی (فردی، نهادی و کلیت اجتماع).	
	باز آفرینی اکوسیستم محلی (طبیعی و اجتماعی - اقتصادی) و تمرکز بر پیامدهای خالص مثبت.	
	ادغام دانش بومی در فن آوری های جایگزین و نوین.	
	تمرکز بر تجارب معنادار.	
	مدیریت اجتماع محور و تمرکز بر مشارکت همه ذینفعان.	
	تمرکز بر ظرفیت زنان و جوانان در فرایند باز آفرینی اکوسیستم محلی.	
	حفظ و تعمیق روابط متقابل خاک، روح و جامعه در فعالیت‌های بازآفرینی.	

۵.۴. رویکردهای نظری

واکاوی و تحلیل کیفی مقالات منتخب نشان می‌دهد که در زمینه حکمرانی هوشمند و هم‌پیوندی آن با گذار تحول‌آفرین برای پایداری در مقاصد گردشگری ساحلی، می‌توان چند حوزه نظری با اهمیت را به اختصار و به شرح زیر مورد بحث قرار داد (جدول شماره ۵):

حکمرانی هوشمند و داده محور: حکمرانی فناورانه و داده محور بر استفاده نظام‌مند از داده‌های کلان، اینترنت اشیا، فناوری بلاکچین، واقعیت افزوده و مجازی و هوش مصنوعی برای تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد و مدیریت پیش‌نگرانه تأکید دارد (Baidal et al., 2023). این رویکرد با ارتقای شفافیت، کارایی و پاسخ‌گویی، امکان تنظیم‌گری پویای سیاست‌ها و زنجیره تأمین فعالیت‌ها و خدمات گردشگری را فراهم می‌کند. در مقاصد ساحلی، پایش بلادرنگ محیط‌زیست، مدیریت ظرفیت نگهداشت بازدیدکننده و بهینه‌سازی خدمات دیجیتال، زیرساخت‌های اصلی تحقق حکمرانی هوشمند محسوب می‌شوند (Almulhim & Yigitcanlar, 2024; Errichiello & Micera, 2021).

حکمرانی شبکه‌ای و مشارکتی: حکمرانی شبکه‌ای و مشارکتی مبتنی بر تعامل افقی عمودی و همکاری میان دولت، بخش خصوصی، جامعه محلی و گردشگران است و تصمیم‌گیری را حاصل

فرآیندهای چندذی‌نفعی در گستره فضایی مقاصد ساحلی می‌داند (Grossi & Welinder, 2024). این رویکرد با تقویت اعتماد، یادگیری اجتماعی و هم‌آفرینی سیاست‌ها، ظرفیت مدیریت مسائل پیچیده گردشگری را افزایش می‌دهد. در مقاصد ساحلی، مشارکت ذی‌نفعان در مدیریت منابع، کنترل فشار گردشگری و طراحی سیاست‌ها به ارتقای مشروعیت تصمیمات و کیفیت حکمرانی منجر می‌شود (Baidal et al., 2023).

حکمرانی و گذار پایدار: حکمرانی پایدار بر ایجاد تعادل میان ابعاد محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی در چارچوب اهداف توسعه پایدار تمرکز دارد. این رویکرد با ارزیابی آثار سیاست‌ها، حفاظت از منابع و کاهش نابرابری‌ها، پایداری بلندمدت سیستم‌های گردشگری را تضمین می‌کند (Zhang et al., 2024). در مقاصد ساحلی، مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی، حفاظت اکوسیستم‌ها و کنترل آلودگی، ابزارهای کلیدی تحقق گذار به‌سوی توسعه پایدار گردشگری محسوب می‌شوند و هم‌راستایی سیاست‌های محلی با اهداف جهانی را تقویت می‌کنند (Adshead et al., 2024).

حکمرانی تحول‌آفرین: حکمرانی تحول‌آفرین بر ایجاد تغییرات ساختاری در رویکردها و الگوهای توسعه، روابط قدرت و نظام‌های ارزشی تأکید دارد و یادگیری از درس‌های گذشته و الزام آینده در سطوح فردی، سازمانی و سیستمی را نیروی محرک تحول می‌داند

گردشگری بازآفرین، ظرفیت مقصد برای رشد کیفی و پایدار را بهبود می‌بخشد (Martínez del Vas et al., 2024; Gössling et al., 2020).

حکمرانی سازگار و تاب‌آور: حکمرانی سازگار و تاب‌آور بر توانایی سیستم‌های پیچیده سازگار^۱ برای مواجهه با عدم قطعیت‌ها، تغییرات اقلیمی

و بحران‌ها تأکید دارد و یادگیری مستمر را عنصر مرکزی خود می‌داند (González Hernández et al., 2022). این رویکرد با بهره‌گیری از حکمرانی چند مرکزی و مدیریت ریسک پویا، ظرفیت پاسخ‌گویی و انطباق را نیز افزایش می‌دهد. در مقاصد ساحلی، برنامه‌ریزی برای سازگاری سیستم‌های پیچیده، ظرفیت مدیریت مخاطرات و تاب‌آوری در بلندمدت را بهبود می‌بخشد (Adshead et al., 2024; Xiao et al., 2023).

(Godovykh, 2024). در مقاصد ساحلی، گذار از گردشگری انبوه به مدل‌های اکولوژیک و اجتماع محور، همراه با شکل‌گیری تجارب تحول‌آفرین برای گردشگران و جوامع محلی، تغییر در ارزش‌ها، رفتارها و عملکردها، شرایط برای اقتصاد چرخشی گردشگری را تسهیل می‌سازد (Kunwar & Ulak, 2024; Nandasena et al., 2022).

حکمرانی بازآفرین: حکمرانی بازآفرین فراتر از حفظ وضعیت موجود، بر بازسازی فعال اکوسیستم‌ها، فرهنگ و سرمایه اجتماعی تمرکز دارد و هدف آن ایجاد پیامد خالص مثبت است (Godovykh, 2024). این رویکرد با تأکید بر هم‌آفرینی ارزش و هم‌افزایی تعامل میان انسان و اکوسیستم طبیعی، گردشگری را به عامل احیاء محیط زیست و جامعه تبدیل می‌کند. در مقاصد ساحلی، پروژه‌های احیاء اکوسیستم، بازسازی فرهنگی و طراحی تجارب

جدول شماره ۵: طبقه بندی رویکردهای نظری

رویکرد نظری	تعریف مفهومی کوتاه	مؤلفه‌های کلیدی	زمینه کاربرد در مقاصد گردشگری ساحلی	رفرنس
حکمرانی فناورانه و داده‌محور (هوشمند)	بر استفاده نظام‌مند از فناوری‌های نوظهور (داده‌های کلان، اینترنت اشیا، هوش مصنوعی و غیره) برای تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد و تنظیم گری مؤثر در نظام حکمرانی مقصد، تمرکز دارد.	داده‌های کلان، اینترنت اشیا، بلاکچین، واقعیت افزوده و مجازی، هوش مصنوعی، شفافیت، تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد، مدیریت پیش‌نگرانه، پلتفرم‌های دیجیتال و هوشمند.	پایش کیفیت آب و محیط ساحلی، مدیریت ظرفیت توسعه گردشگری، پیش‌بینی تقاضا، اپلیکیشن‌های مشارکت شهروندی و پایش شفافیت در زنجیره تأمین خدمات.	Almulhim & Yigitcanlar (2024); Ivars-Baidal et al. (2023); Errichiello & Micera (2021)
حکمرانی شبکه‌ای و مشارکتی	تعامل افقی و همکاری میان دولت، بخش خصوصی، جامعه محلی و گردشگران که تصمیم‌گیری را حاصل فرآیندهای چندذاتی نفعی می‌داند.	مشارکت ذی‌نفعان، اعتماد متقابل، یادگیری اجتماعی، هم‌آفرینی سیاست‌ها، شبکه‌های هم‌آفرین ارزش نهادی.	مدیریت مشارکتی منابع ساحلی، کنترل فشار گردشگری، طراحی مشترک سیاست‌ها و خدمات گردشگری.	Grossi & Welinder (2024); Ivars-Baidal et al. (2023)
حکمرانی و گذار پایدار	ایجاد تعادل میان ابعاد محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی در چارچوب اهداف توسعه پایدار برای تضمین پایداری بلندمدت مقاصد گردشگری.	اهداف توسعه پایدار هزاره، مدیریت یکپارچه ساحلی، حفاظت از منابع، عدالت اجتماعی، اقتصاد آبی، ارزیابی اثرات.	حفاظت تالاب‌ها و مرجان‌ها، مدیریت زباله و فاضلاب، هم‌راستایی سیاست‌های محلی با اهداف توسعه پایدار هزاره.	Zhang et al. (2024); Adshead et al. (2024)
حکمرانی تحول‌آفرین	رویکردی که بر ایجاد تغییرات ساختاری در الگوهای توسعه، روابط قدرت و نظام‌های ارزشی تأکید دارد و یادگیری تحول‌آفرین جمعی را نیروی محرک تحول می‌داند.	رهبری تحول، عدالت محیط زیستی و اجتماعی، آمایش سیاسی، یادگیری تحول‌آفرین، بازتعریف مدل توسعه گردشگری.	گذار از گردشگری انبوه به مدل‌های اکولوژیک و اجتماع محور، تجارب تحول‌آفرین و معنا دار گردشگران.	Godovykh (2024); Kunwar & Ulak (2024); Nandasena et al. (2022)
حکمرانی بازآفرین	رویکردی فراتر از پایداری که بر بازسازی فعال اکوسیستم‌ها، فرهنگ و سرمایه اجتماعی تمرکز	هم‌آفرینی انسان و طبیعت، بازسازی فرهنگی، شاخص آمادگی	بازآفرینی اکوسیستم فرهنگی، اکوسیستم‌های ساحلی و آبی،	Godovykh (2024); Martinez del Vas et al. (2024);

1. Complex Adaptive Systems (CAS)

رویکرد نظری	تعریف مفهومی کوتاه	مؤلفه‌های کلیدی	زمینه کاربرد در مقاصد گردشگری ساحلی	رفرنس
	دارد و هدف آن ایجاد پیامدهای خالص مثبت است.	بازآفرین، طبیعت‌محوری، ارزش‌آفرینی اکولوژیک.	مدیریت پیامد خالص مثبت بواسطه رشد و توسعه گردشگری.	Gössling et al. (2020)
حکمرانی سازگار و تاب‌آور	رویکردی مبتنی بر توانایی سیستم‌های پیچیده برای مواجهه با عدم قطعیت‌ها و تغییرات اقلیمی از طریق یادگیری مستمر و مدیریت ریسک پویا.	حکمرانی چندمرکزی و شبکه‌ای، سازگاری اقلیمی، مدیریت ریسک، یادگیری سازمانی، سازگاری اکوسیستم‌های پیچیده.	مدیریت بحران، سازگاری زیرساخت‌ها و اکوسیستم در مواجهه با شوک‌ها و بحران‌ها، کاهش آسیب‌پذیری جوامع محلی.	Adshead et al. (2024); González Hernández et al. (2022); Xiao et al. (2023)

ترتیب مبتنی بر استخراج گزاره‌های متنی، واحدهای معنایی و سپس در سطوح بعدی تجمیع کدهای اولیه، کدهای پایه، مقولات فرعی و در نهایت مقولات اصلی، سازماندهی شده‌اند؛ در جدول شماره (۶)، با تمرکز بر فرایند و نحوه تشکیل واحدهای معنایی در قالب کدهای اولیه و بر پایه گزاره‌های متنی و ارتباط آن با سایر سطوح به صورت نمونه، به نمایش در آمده‌است و در نهایت نیز برای جلوگیری از ازدحام داده در بازتاب یافته‌ها، مقولات اصلی، مقولات فرعی، کدهای پایه و کدهای اولیه در جدول شماره (۷)، تبلور یافته‌است.

۶.۴. استخراج و طبقه‌بندی کدهای پایه، مقولات فرعی

و اصلی حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار

واکاوی و یافته‌های حاصل از تحلیل محتوی کیفی مقالات منتخب (۷۵ مقاله) از پایگاه علمی اسکوپوس نشان می‌دهد که در مجموع ۳ مقوله اصلی، ۸ مقوله فرعی و ۴۵ کد پایه در تناسب با موضوع پژوهش قابلیت آشکار سازی دارد. همچنان که در مبحث روش‌شناسی مطرح شد، فرایند تحلیل محتوای کیفی و نظام کدگذاری بر مبنای رویکرد استقرایی و به

جدول شماره (۶): نحوه استخراج و طبقه‌بندی مقولات با تمرکز بر ارتباط میان کدهای اولیه و گزاره‌های متنی با کدهای پایه ادغامی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد پایه	کدهای اولیه	گزاره‌های متنی منتخب	رفرنس
			ادغام داده‌های چند منبعی، مشارکت ذینفعان.	در الگوهای نوین حکمرانی هوشمند، تصمیم‌گیری زمانی اثربخش می‌شود که داده‌های تولیدشده توسط بازیگران متنوع در یک بستر مشترک تجمیع شود و مبنای مشارکت و کنش جمعی قرار گیرد.	Akse, 2024; Przebilovicz, 2024
			تصمیم‌گیری شبکه‌ای، مشروعیت جمعی، گذار از تمرکز نهادی.	هنگامی که فرایند تصمیم‌سازی مقصد بر دانش و داده‌های به‌اشتراک گذاشته‌شده میان کنشگران استوار باشد، مشروعیت حکمرانی از اقتدار صرف نهادی به پذیرش شبکه‌ای و مشارکتی تغییر جهت می‌دهد.	Reinhold, 2023; Repette, 2021
حکمرانی هوشمند و داده‌محور		اعتماد نهادی در تصمیم‌گیری هوشمند	خلق ارزش نهادی، اعتماد سازمانی.	استفاده از شاخص‌ها و سازوکارهای مشترک برنامه‌ریزی پایدار در مقصدهای ساحلی، زمینه خلق ارزش نهادی مشترک و تقویت اعتماد میان سازمان‌ها را فراهم می‌کند.	Bršćić, 2020; Valeri, 2022
			تعامل کنشگران، گذار از رقابت به همکاری.	حکمرانی هوشمند زمانی به همکاری پایدار می‌انجامد که کنشگران مقصد در چارچوب ساز و کارهای مشترک مدیریت، از رقابت سازمانی به تعامل نهادی تغییر مسیر دهند.	Mandić, 2021; Beunen, 2025
زیرساخت هوشمند و داده‌محور	آینده‌نگری الگوهای تقاضای گردشگری با تحلیل داده‌های بزرگ		داده‌های رفتاری، داده‌های مکانی، الگوهای پنهان تقاضا.	کاربرد داده‌های بزرگ در گردشگری ساحلی نشان می‌دهد که داده‌های رفتاری و فضایی گردشگران می‌تواند الگوهای پنهان تقاضا را	Zhong, 2024; Wu, 2024

آشکار سازد که در روش‌های سنتی به راحتی قابل تشخیص نیست.	
این الگوهای استخراج شده از تحلیل داده‌های بزرگ، امکان پیش‌بینی تغییرات زمانی و فصلی جریان گردشگران برای مدیریت مقصد را فراهم می‌سازد.	تحلیل داده‌های بزرگ، پیش‌بینی فصلی.
تحول هوشمند در مقصدهای گردشگری، امکان گردآوری پیوسته داده‌های محیطی، اجتماعی و اقتصادی و ارائه تصویری لحظه‌ای از وضعیت پویا و در حال تغییر مقصد را فراهم می‌نماید.	رصد پیوسته، داده‌های محیطی، داده‌های اجتماعی-اقتصادی.
پیش‌بلادرنگ، ظرفیت واکنش سریع و تطبیقی مدیران مقصد در مواجهه با فشارهای محیطی و اجتماعی را ارتقا می‌بخشد.	پیش‌بلادرنگ، واکنش سریع و انطباقی مدیریتی.

از طریق طراحی خدمات سفارشی و تجارب شخصی‌سازی شده، خلق می‌کند؛ ضمن اینکه هم‌افزایی میان تجربه مجازی و حضوری گردشگران را تقویت نموده و فشارهای اکولوژیک را نیز کاهش می‌دهد (Jonas et al., 2020; Cheung & Li, 2019).

تحول‌آفرینی سیستمی پایدار: تحول‌آفرینی سیستمی پایدار، به تغییر بنیادین ساختارها، الگوهای ذهنی و عملکردهای سیستم گردشگری مقصد اشاره دارد (Bellato et al., 2024). این فرایند با بازیگربندی روابط میان بازیگران، سیاست‌ها و سازوکارهای نهادی، امکان پاسخگویی تطبیقی به شوک‌ها و عدم قطعیت‌ها را فراهم می‌آورد (Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025). تغییر الگوی ذهنی و سیستمی، با گذار پارادایمی به تفکر سیستمی و چندسطحی و هم‌راستاسازی سیاست‌ها با منطق سیستم‌های پیچیده سازگار، رفتار ذینفعان محلی و گردشگران را به جانب پایداری هدایت می‌کند (Price et al., 2025; Pung et al., 2024). همچنین، از طریق نهادینه‌سازی یادگیری سازمانی و توسعه نوآوری‌های باز، ظرفیت تحول‌پذیری و انعطاف نهادی مقصد را افزایش می‌دهد و زمینه اقتصاد چرخشی و تاب‌آور را نیز تقویت می‌نماید (Charfeddine & Dawd, 2024; Bellato et al., 2024).

بازآفرینی اکوسیستم ساحلی: بازآفرینی اکوسیستم ساحلی، پیامد مستقیم حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرینی پایدار در سطوح فردی، سازمانی و کلیت سیستم مقصد است و بر بازسازی هم‌زمان ابعاد اکولوژیک، اجتماعی و اقتصادی تأکید دارد (Akse, 2024; Aquino et al., 2024). بازآفرینی اکوسیستم محلی، با صیانت از سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی، ارتقای تاب‌آوری معیشتی و توزیع عادلانه منافع، امکان هم‌افزایی میان توسعه اجتماعی

سه مقوله اصلی که سازه مفهومی نظری چارچوب پژوهش را نیز شکل می‌دهد، طبق داده‌های جدول شماره (۷)، به شرح زیر و به اختصار، تشریح می‌شود:

حکمرانی هوشمند و داده‌محور: حکمرانی هوشمند و داده‌محور، به‌عنوان زیربنای تحول مقاصد گردشگری ساحلی، بر یکپارچه‌سازی تصمیم‌گیری نهادی همراه با تحلیل داده و مشارکت فعال ذینفعان استوار است (Sharmin & Chowdhury, 2025). این نوع حکمرانی با بهره‌گیری از داده‌های بزرگ و سازوکارهای مشارکتی، ظرفیت مدیریت پیچیدگی‌های اکولوژیک و اجتماعی اقتصادی مقصد را افزایش داده و زمینه ارتقای مشروعیت نهادی، کاهش تعارضات و تقویت تاب‌آوری سیستم گردشگری را فراهم می‌سازد (Valeri, 2022; Reinhold, 2023). هم‌آفرینی ارزش نهادی، به‌عنوان ابزاری برای گذار از حکمرانی سلسله‌مراتبی به شبکه‌ای و مشارکتی، از طریق هم‌راستاسازی منافع ذینفعان، اعتماد نهادی و کاهش تعارضات بهره‌برداری، امکان حفاظت پایدار از اکوسیستم‌ها و پذیرش اجتماعی سیاست‌ها را تقویت می‌نماید (Akse, 2024; Bršćić, 2020).

زیرساخت‌های هوشمند و داده‌محور، به‌عنوان موتور عملیاتی حکمرانی هوشمند، توانایی پیش‌بلادرنگ، ارتقای شفافیت و کاهش سبز شویی، پیش‌بینی تقاضا و مدیریت تطبیقی ازدحام گردشگری و در نهایت تنظیم‌گری امور را فراهم می‌آورند (Ketter, 2022). این زیرساخت‌ها با ایجاد شفافیت داده‌ای و تقویت ظرفیت نهادی سازمان‌های مدیریت مقصد، امکان تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد و ارتقای کیفیت تجربه گردشگران را فراهم می‌نمایند (Lupini et al., 2024). افزون‌بر این، با تحلیل ترجیحات فردی و یکپارچه‌سازی دانش شناختی، تجارب تحول‌آفرین و به‌یادماندنی را

اکولوژیک-اجتماعی، شرایط لازم برای توسعه پایدار بلندمدت را فراهم می‌آورد و پیوند میان حکمرانی هوشمند و بازآفرینی اکوسیستم را ممکن می‌سازد (Iddawala and Lee, 2026; Valeri, 2022). در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهند که حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار، در چرخه تعاملی و بازخوردی قرار دارند، همدیگر را تقویت نموده و مسیر نیل به بازآفرینی اکوسیستم مقاصد گردشگری ساحلی به‌عنوان گذار تحول آفرین را تثبیت می‌کنند.

اقتصادی و حفاظت محیط زیستی را فراهم می‌سازد (Suárez-Rojas et al., 2023). پویایی تطبیقی بازار محصول اکولوژیک، با کاهش وابستگی به محصولات تک‌بعدی، تنوع‌بخشی راهبردی و نوآوری در زنجیره ارزش پیشنهادی، انعطاف‌پذیری اقتصادی مقصد را ارتقاء داده و پاسخگویی به تغییرات فصلی و ترجیحات متغیر گردشگران را امکان‌پذیر می‌سازد (Cheung & Li, 2019; Jonas et al., 2020). سازگاری مقصد، از طریق نهادینه‌سازی مدیریت بحران، افزایش انعطاف‌پذیری نهادی و ارتقای تاب‌آوری

جدول شماره ۷: طبقه‌بندی مقولات اصلی، فرعی و کدهای پایه حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	کدهای اولیه (استخراج شده از گزاره های متنی)	ارجاع
		ارتقای مشروعیت حکمرانی مقصد مبتنی بر مشارکت داده‌محور ذینفعان	ادغام داده‌های چند منبعی؛ مشارکت ذینفعان؛ تصمیم‌گیری شبکه‌ای؛ مشروعیت جمعی؛ گذار از تمرکز نهادی.	Akse, 2024; Przeybilowicz, 2024; Reinhold, 2023; Repette, 2021
		اعتماد نهادی در فرآیندهای تصمیم‌گیری هوشمند	خلق ارزش نهادی؛ اعتماد سازمانی؛ تعامل کنشگران؛ گذار از رقابت به همکاری.	Bršćić, 2020; Valeri, 2022; Mandić, 2021; Beunen, 2025
		مدیریت تعارض در بهره‌برداری از منابع بواسطه سازوکارهای حکمرانی چندسطحی	هم‌زیستی تصمیم‌های محلی و منطقه‌ای؛ هماهنگ‌سازی سطوح حکمرانی؛ کاهش تعارض منابع؛ تنظیم روابط بین سازمانی؛ یکپارچگی تصمیم‌ها.	Akse, 2024; Stan et al., 2021
حکمرانی هوشمند و داده محور	حکمرانی مشارکتی و شبکه‌ای	تقویت پذیرش اجتماعی سیاست‌های گردشگری پایدار	درگیری جامعه محلی؛ تقویت دل‌بستگی مکانی؛ افزایش مقبولیت اجتماعی؛ حمایت از سیاست‌های پایدار؛ مشارکت اجتماعی در سیاست‌گذاری.	Reinhold, 2023; Espinosa Arias & Rodríguez Martínez, 2014
		تنظیم‌گری هوشمند برای توسعه فضایی مقاصد ساحلی	بازتوزیع فشار توسعه؛ حفاظت از مناطق حساس؛ مدیریت هوشمند کاربری فضا؛ جلوگیری از فرسایش اکولوژیک؛ کنترل تراکم توسعه.	Aquino et al., 2024; Suárez-Rojas et al., 2023
		حفاظت از اکوسیستم‌های ساحلی بواسطه حکمرانی داده محور	پایش داده‌محور اکوسیستم؛ مداخله حفاظتی زمان‌بندی‌شده؛ تصمیم‌گیری مبتنی بر داده‌های محیطی؛ حفاظت هدفمند؛ رصد مستمر وبلادرنگ اکولوژیک.	Akse, 2024; Espinosa Arias & Rodríguez Martínez, 2014
		هم‌ترازی منافع ذی نفعان در چارچوب هم‌آفرینی ارزش نهادی	مذاکره بین ذی‌نفعان؛ هم‌راستاسازی منافع متعارض؛ خلق ارزش مشترک نهادی؛ بازتعریف منافع در شبکه همکاری.	Månsson & Eksell, 2024; Valeri, 2022
	زیرساخت هوشمند و داده‌محور	آینده‌نگری الگوهای تقاضای گردشگری با استفاده از تحلیل داده‌های بزرگ	داده‌های رفتاری؛ داده‌های مکانی؛ الگوهای پنهان تقاضا؛ پیش‌بینی فصلی.	Zhong, 2024; Wu, 2024; Ketter, 2022; Myrovali, 2025

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	کدهای اولیه (استخراج شده از گزاره های متنی)	ارجاع
		پایش بلادرنگ پویایی های مقصد	رصد پیوسته داده های محیطی؛ داده های اجتماعی - اقتصادی؛ واکنش سریع مدیریتی.	Lupini, 2024; Elrick-Barr, 2024 Ketter, 2022; Beunen, 2025
		مدیریت هوشمند و تطبیقی ازدحام گردشگری	تحلیل لحظه ای جریان گردشگران؛ تنظیم پویای تراکم بازدید؛ کنترل نقاط حساس؛ مدیریت ظرفیت برد؛ مداخله تطبیقی در شرایط ازدحام.	Ketter, 2022; Pulido-Fernández et al., 2024
		شفافیت داده ای در سیاست گذاری و حکمرانی مبتنی بر شواهد	دسترسی باز به داده های عملکردی؛ کاهش سبزشویی؛ تقویت پاسخگویی نهادی؛ تصمیم گیری مبتنی بر شواهد؛ افزایش شفافیت سیاستی.	Sharmin & Chowdhury, 2025; Valeri, 2022
		نوآوری در مدیریت یکپارچه زیرساخت های دیجیتال و هوشمند	یکپارچه سازی زیرساخت های دیجیتال؛ تحول ساختار تصمیم گیری؛ تنظیم گری بلادرنگ؛ عبور از رویه های سنتی؛ مدیریت هوشمند مقصد.	Månsson & Eksell, 2024; Valeri, 2022
		تقویت ظرفیت نهادی سازمان های مدیریت مقصد در بهره برداری از داده ها و اطلاعات	بازتعریف مهارت های سازمانی؛ ارتقای ظرفیت نهادی؛ استقرار سیستم های مدیریت داده؛ پشتیبانی بلادرنگ از تصمیم ها؛ مواجهه با پیچیدگی های داده محور.	Valeri, 2022; Ketter, 2022
		هم آفرینی ارزش خدمات بر مبنای ترجیحات فردی (خدمات سفرشی سازی شده)	تحلیل ترجیحات فردی گردشگران؛ بازطراحی منطق خدمت رسانی؛ مشارکت مشتری در خلق ارزش؛ انطباق خدمات با تفاوت های اجتماعی-فرهنگی.	Cheung & Li, 2019; Valeri, 2022
		شخصی سازی تجربه زیسته گردشگران	انطباق تجربه سفر با ترجیحات فردی؛ بهره گیری از فناوری های هوشمند؛ مشارکت عرضه کنندگان خدمات؛ تقویت خاطرات مثبت؛ خدمات و بازاریابی شخصی سازی شده.	Pulido-Fernández et al., 2024; Jonas et al., 2020
خدمات و تجربه شخصی سازی شده		طراحی تجارب تحول آفرین و به یادماندنی	تعامل عمیق با محیط مقصد؛ تعامل با جامعه محلی؛ تغییر نگرش و ارزش ها؛ تغییر در سبک زندگی، خلق تجربه خاطره انگیز؛ اثر گذاری فردی تجربه.	Jonas et al., 2020; Charfeddine & Dawd, 2024
		مدیریت ردپای اکولوژیک	تغییر نگرش ذینفعان محلی؛ طراحی تجارب پایدار؛ تعدیل رفتارهای پر کربن؛ کاهش فشار بر منابع طبیعی؛ هدایت و ترویج رفتار مسئولانه برای کلیه ذی نفعان.	Pulido-Fernández et al., 2024; Pearson et al., 2024
		یکپارچه سازی دانش شناختی در طراحی تجارب پایدار گردشگری	به کارگیری ساز و کارهای شناختی؛ درک عمیق تر مقصد؛ تصمیم گیری آگاهانه گردشگر؛ تقویت رفتار طرفدار محیط زیست؛ طراحی تجربه مبتنی وجوه شناختی فردی.	Jonas et al., 2020; Cheung & Li, 2019;

مقولات اصلی	مقولات فرعی	کدهای پایه	کدهای اولیه (استخراج شده از گزاره های متنی)	ارجاع
		هم‌افزایی تجربه برند برخط و برون خط	ترکیب بهم پیوسته تجربه مجازی و عینی؛ پیوستگی ادراکی سفر؛ تعامل چندلایه گردشگر با مقصد؛ تقویت درگیری‌های ذهنی، عاطفی، شناختی، اجتماعی و رفتاری گردشگر.	Cheung & Li, 2019; Ketter, 2022
		بازآرایی چارچوب‌های ذهنی ذی نفعان	بازتعریف ادراک ذی نفعان؛ تغییر الگوهای ذهنی؛ پذیرش پیچیدگی سیستم؛ توجه به فرایندهای محیطی؛ بازنگری در برداشتهای پیشین.	Pung et al., 2024; Price et al., 2025
		گذار پارادایمی از رشد کمی به ارزش آفرینی پایدار	تغییر جهت توسعه؛ فاصله از گردشگری انبوه؛ خلق ارزش چندبعدی؛ هم‌سویی با ابعاد محیط زیستی و اجتماعی-اقتصادی؛ ارتقای عملکرد مقصد	Fadlurrahman et al., 2024; Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025
تغییر الگوی ذهنی و سیستمی		هم‌راستاسازی سیاست‌های گردشگری با منطق سیستم‌های پیچیده سازگار	لحاظ منطق غیرخطی؛ توجه به چندسطحی بودن سیستم؛ تناسب سیاست‌ها با فرایندهای پیچیده و متغیر محیطی؛ درک روندهای محیطی.	Price et al., 2025; Bellato et al., 2024
		رفتار پایدار ذی نفعان (و گردشگران)	مداخلات سیاستی؛ مداخلات نهادی؛ جهت‌دهی انتخاب‌ها؛ تغییر الگوهای رفتاری؛ ترویج و تشویق رفتار پایدار.	Pung et al., 2024; Jonas et al., 2020
		پذیرش چشم‌انداز چندسطحی از تحول اجتماعی-اکولوژیک	درک هم‌زمان سطوح فردی؛ درک سطوح نهادی؛ درک سطوح اکولوژیک؛ توجه به تغییر در نگرش‌ها و ارزش‌ها؛ چارچوب یکپارچه تحلیلی.	Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025
		ظرفیت تحول‌پذیری سیستم گردشگری	یادگیری مداوم؛ افزایش توان سازگاری؛ بازتنظیم ساختارها؛ مواجهه با تغییرات محیطی؛ ارتقای ظرفیت تطبیقی.	Bellato et al., 2024; Lupini et al., 2024
تحول آفرینی سیستمی پایدار		چرخه یادگیری سازمانی	نهادینه‌سازی یادگیری؛ پیوند با منطق نهادی؛ تداوم چرخه‌ای یادگیری؛ انطباق با پویایی سیستم؛ پاسخ به تقاضای بیرونی.	Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025; Valeri, 2022
	نوآوری باز و یادگیری انطباقی	نوآوری باز در اکوسیستم گردشگری	ادغام نوآوری فناورانه؛ ادغام نوآوری اجتماعی-اقتصادی؛ مشارکت میان‌سازمانی؛ ترکیب منابع نهادی؛ بازطراحی اکوسیستم گردشگری.	Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025
		انعطاف‌پذیری نهادی در مواجهه با عدم قطعیت	تغییر سریع ساختارها؛ مواجهه با عدم قطعیت؛ تطبیق نهادی؛ پاسخ به پویایی بازار؛ چابکی سازمانی.	Bellato et al., 2024; Pearson et al., 2024
		پاسخگویی تطبیقی سیستم گردشگری به شوک‌ها و بحران‌ها	ظرفیت‌سازی منابع انسانی؛ ظرفیت‌سازی فنی؛ ظرفیت‌سازی مدیریتی؛ واکنش سریع؛ واکنش بهینه در شرایط بحرانی.	Charfeddine & Dawd, 2024; Iddawala and Lee, 2026
		پژوهش هدفمند و کنش‌گرانه در	پیوند پژوهش و عمل؛ تولید دانش حین	Miedes-Ugarte &

Flores-Ruiz, 2025	مداخله؛ پاسخ به نیازهای عرضه کنندگان خدمات؛ پاسخ به نیاز تقاضا؛ حمایت بنیانی دانش گردشگری از الزامات تحول در سطوح فردی، سازمانی و سیستمی.	تحول مقصد	
Akse, 2024; Aquino et al., 2024	احیای ظرفیت اکوسیستم؛ احیای عملکرد اکولوژیک؛ پیش شرط پایداری بلندمدت؛ وابستگی گردشگری به سلامت اکوسیستم؛ ضرورت بازتوانی ساحل.	احیاء کارکردهای اکولوژیک سواحل	
Suárez-Rojas et al., 2023; Stan et al., 2021	حفاظت از میراث فرهنگی؛ حفاظت از سرمایه اجتماعی؛ احیای هویت محلی؛ تداوم فرهنگی مقصد؛ بنیان پایداری فرهنگی.	صیانت و احیاء سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی	
Akse, 2024; Espinosa Arias & Rodríguez Martínez, 2014	فصلی بودن اقتصاد گردشگری؛ تنوع‌بخشی درآمدی؛ تنوع بازار هدف؛ افزایش تاب‌آوری اقتصادی؛ کاهش وابستگی تک‌منبعی.	ارتقای تاب‌آوری معیشت (اقتصاد محلی)	بازآفرینی میراث طبیعی و سرمایه‌های محلی (طبیعی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی)
Aquino et al., 2024; Stan et al., 2021	توزیع متوازن منافع؛ لایه‌های متعدد ذی‌نفعان؛ جلوگیری از نابرابری فضایی؛ جلوگیری از نابرابری اجتماعی؛ توزیع برابر در دستیابی به فرصت‌ها برای افراد و مناطق.	توزیع عادلانه منافع گردشگری	
Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025	تعامل بازیگران محلی؛ شبکه‌های نوآورانه؛ محرک بازآفرینی؛ بازآفرینی اجتماعی اقتصادی؛ همکاری نهادی محلی.	فعال‌سازی شبکه یکپارچه نوآوری محلی	
Pulido-Fernández et al., 2024	پیوند اقتصاد محلی با گردشگری؛ هم‌آفرینی ارزش؛ هم‌تولیدی اکولوژیک؛ هم‌افزایی کارآفرینی مقصد؛ تقویت ظرفیت مشترک از اکوسیستم تجارت.	هم‌افزایی اقتصاد محلی و گردشگری پایدار	
Pulido-Fernández et al., 2024; Cheung & Li, 2019; Jonas et al., 2020	تنوع محصولات گردشگری؛ توسعه محصولات مبتنی بر طبیعت؛ کاهش وابستگی تک‌بعدی؛ کاهش آسیب‌پذیری در شوک‌ها؛ اتکا به اکوسیستم آبی.	متنوع‌سازی محصول گردشگری اکولوژیک	
Pulido-Fernández et al., 2024; Iddawala and Lee, 2026	تنوع بازار؛ تنوع محصول؛ مقابله با فصلی بودن؛ مقابله با شوک بیرونی؛ پویایی اقتصادی مقصد.	ارتقای انعطاف‌پذیری و پویایی اقتصادی	بازآفرینی اکوسیستم ساحلی
Cheung & Li, 2019; Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025	بازطراحی زنجیره ارزش؛ انطباق با ترجیحات مشتری؛ بهره‌گیری از حکمرانی هوشمند؛ تنظیم‌گری ظرفیت برد؛ مزیت رقابتی پایدار.	نوآوری در طراحی ارزش محصولات گردشگری	اقتصاد آبی و چرخشی
Jonas et al., 2020; Valeri, 2022	هماهنگی مستمر عرضه و تقاضا؛ تغییر ترجیحات بازار؛ پایداری بازار هدف؛ تنظیم ظرفیت خدمات؛ انطباق‌پذیری پویا.	هم‌تطبیقی عرضه گردشگری با ترجیحات متغیر تقاضا	
Iddawala & Lee, 2026; Bellato et	ظرفیت‌سازی اکولوژیک؛ ظرفیت‌سازی اجتماعی-اقتصادی؛ تقویت توان تطبیقی	ارتقای تاب‌آوری	سازگاری و تاب‌آوری مقصد

al., 2024	سازمانی نهادی.	
Pearson et al., 2024; Charfeddine & Dawd, 2024	ادغام و ماموریت‌های نهادی مدیریت بحران؛ واکنش نظام‌مند در مواجهه با شوک‌ها؛ تقویت ظرفیت حکمرانی.	نهادینه‌سازی مدیریت بحران در حکمرانی مقصد
Bellato et al., 2024; Lupini et al., 2024	ظرفیت‌سازی سازمانی نهادی؛ ظرفیت‌سازی رهبری مدیریتی، ظرفیت‌سازی فنی مالی.	افزایش ظرفیت سازگاری مقصد با شرایط عدم قطعیت
Charfeddine & Dawd, 2024; Iddawala and Lee, 2026	ظرفیت‌سازی راهبردی؛ همکاری و هماهنگی سازمانی؛ ثبات ساختاری.	تاب‌آوری ساختاری صنعت گردشگری
Valeri, 2022; Månsson & Eksell, 2024	تلفیق فناوری نوظهور؛ پایش بلادرنگ؛ تنظیم‌گری نهادی؛ به‌روزرسانی ظرفیت‌ها و دارایی‌های توسعه گردشگری؛ استمرار حیات مقصد.	هم‌پیوندی حکمرانی هوشمند و تاب‌آوری مقصد

Eksell, 2024; Ketter, 2022; Reinhold, 2023; Stan (et al., 2021).

در سطح دوم، حکمرانی پایدار و سازگار به مثابه سازوکار تحول سیستمی عمل می‌کند که با نهادینه‌سازی تعادل میان ابعاد محیط زیستی، اجتماعی اقتصادی و بهره‌گیری از نوآوری و یادگیری انطباقی، از بازتولید الگوهای ناپایدار جلوگیری نموده و تاب‌آوری اجتماعی-اکولوژیکی مقصد را تقویت می‌نماید (Pearson et al., 2024; Charfeddine & Dawd, 2024).

در سطح سوم، حکمرانی تحول‌آفرین با بازتعریف الگوهای توسعه، نظام‌های ارزشی و روابط قدرت، زمینه‌گذار مقصد از منطق رشد کمی به منطق ارزش‌آفرینی پایدار را فراهم می‌سازد (Pung et al., 2025; Price et al., 2025). حکمرانی بازآفرین با بازسازی کارکردهای اکولوژیکی، تقویت سرمایه‌های محلی و اقتصاد چرخشی (محصول و بازار) مقصد را به یک اکوسیستم مولد ارزش، یادگیرنده و سازگار با بحران‌ها و عدم قطعیت‌ها تبدیل می‌کند (Bellato et al., 2024; Aquino et al., 2024).

در مجموع چارچوب پیشنهادی (شکل شماره ۳) ترجمان آن است که: حکمرانی در گستره مقاصد گردشگری ساحلی، نتیجه تعامل توأمان و هم‌زمان حکمرانی هوشمند، تحول‌آفرینی پایدار و بازآفرینی اکوسیستم محلی (محیط زیستی، اجتماعی فرهنگی و اقتصادی) به منظور سازگاری با شرایط پیچیده و متغیر در اجزای درونی اکوسیستم ساحلی و فرایندهای محیطی حاکم بر آن است. در این راستا، چهار قضیه کلیدی که تبیین‌کننده روابط میان اجزای ساختاری چارچوب پیشنهادی است، به شرح زیر و به اختصار مورد اشاره واقع می‌شود:

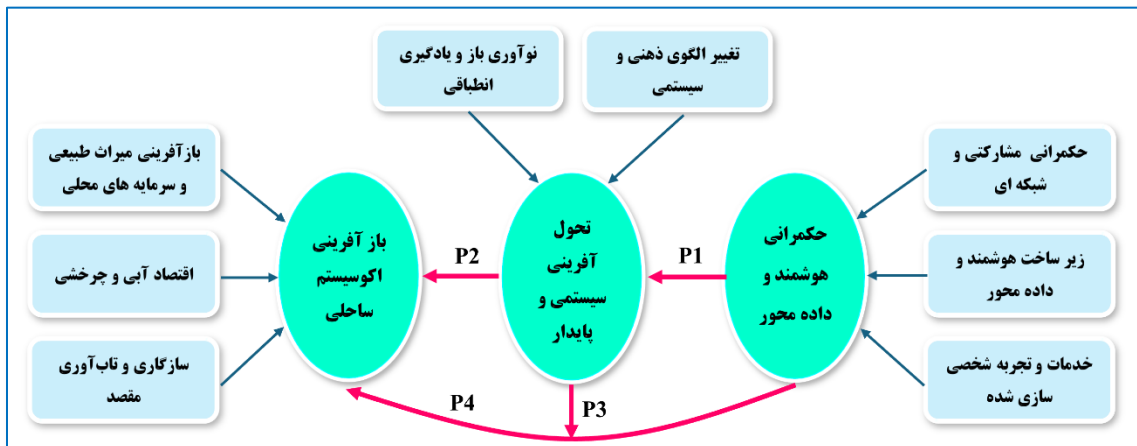
۷.۴. چارچوب مفهومی پیشنهادی حکمرانی هوشمند و

تحول‌آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی

حکمرانی هوشمند و تحول‌آفرین در مقاصد گردشگری ساحلی به‌عنوان یک فرآیندگذار چند سطحی در نظام‌های اجتماعی اکولوژیک مفهوم‌سازی می‌شود (Pulido-Fernández et al., 2024) که از طریق تکامل توأمان ساختارهای نهادی، زیرساخت‌های داده‌ای، کنشگران اجتماعی و اکوسیستم طبیعی، منطق توسعه مقصد را از "مدیریت غیر مسئولانه و ناپایدار" به "تحول‌آفرینی پایدار و بازآفرینی ارزش‌ها" باز پیکربندی می‌کند (Valeri, 2022; Bellato et al., 2024). این رویکرد، برخلاف الگوهای متعارف حکمرانی که بر بهینه‌سازی عملکرد یا سیاست‌گذاری بخشی تمرکز دارند، حکمرانی را به‌عنوان سازوکاری برای تولید معنا، قدرت و ارزش در سیستم‌های پیچیده مقاصد ساحلی تفسیر می‌نماید (Price et al., 2025; Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025).

در این چارچوب، تحول مقصد در سه سطح تحلیلی درهم‌تنیده تبیین می‌شود؛ در سطح نخست، حکمرانی هوشمند و داده محور با کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، تقویت شفافیت نهادی و هم‌ترازی منافع ذینفعان، ظرفیت سازمانی نهادی مقصد برای مدیریت و تنظیم‌گری پیچیدگی‌های اجتماعی اکولوژیکی را ارتقاء می‌دهد (Valeri, 2025; Sharmin & Chowdhury, 2022) و از طریق هم‌افزایی زیرساخت‌های هوشمند و سازوکارهای مشارکتی، بستر نهادی برای تحول سیستمی را فراهم می‌سازد (Månsson & Eksell, 2024).

شکل شماره ۳: چارچوب مفهومی پیشنهادی حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی (از نگارندگان)

گذار پارادایمی، رفتار ذی‌نفعان و گردشگران را به سمت الگوهای کم کربن و مسئولانه هدایت می‌کند (Jonas et al., 2020)، ضمن اینکه از طریق یادگیری سازمانی و نوآوری باز، ظرفیت انطباق نهادی در برابر شوک‌های اقلیمی و فصلی بهبود یافته و در نهایت نیز هم‌راستاسازی سیاست‌های توسعه با منطق سیستم‌های پیچیده، پایش بلادرنگ و حفاظت از میراث محلی در پیوستار زمان را ممکن و مقدور می‌سازد (Beunen & Ferraro, 2025). افزون بر این، هم‌آفرینی ارزش و مشارکت مسئولانه جامعه محلی همراه با تجارب پایدار گردشگران، روابط انسان و طبیعت را بازتولید نموده (Pearson et al., 2024) و تبعاً پیامد این دگرگونی، گذار از "کمینه‌سازی اثرات" به جانب بیشینه‌سازی "پیامدهای خالص مثبت" در اکوسیستم ساحلی (در وجوه محیط‌زیستی، اجتماعی و اقتصادی) است (Iddawala & Lee, 2026).

قضیه ۳: حکمرانی هوشمند و داده‌محور از طریق ظرفیت‌های پایش بلادرنگ و تنظیم‌گری، بازآفرینی اکوسیستم ساحلی را تسهیل می‌سازد.

حکمرانی هوشمند با پایش داده‌محور کیفیت محیط ساحلی و تحلیل بلادرنگ فشارهای گردشگری، امکان مداخلات حفاظتی دقیق و زمان‌بندی شده را فراهم می‌کند (Elrick-Barr et al., 2024). مدیریت هوشمند ازدحام و بازتوزیع فضایی توسعه، فشار بر زیستگاه‌های حساس را کاهش داده (Fernández et al., 2024) و از سوی دیگر، شفافیت در زنجیره تأمین و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، سبزشویی را محدود و پاسخگویی محیط‌زیستی را نیز ارتقا می‌بخشد (Sharmin & Chowdhury, 2025).

پلتفرم‌های مشارکتی داده‌محور، دانش بومی و داده‌های علمی را در تصمیم‌سازی ادغام کرده و مشروعیت اجتماعی برای مداخلات

قضیه ۱: حکمرانی هوشمند و داده‌محور بستر نهادی شکل‌گیری تحول آفرینی سیستمی و پایدار در مقاصد ساحلی را فراهم می‌کند. حکمرانی هوشمند و داده‌محور با یکپارچه‌سازی داده‌های چندمنبعی، پایش بلادرنگ و تحلیل داده‌های بزرگ، ظرفیت نهادی مقصد برای فهم پویایی‌های اکولوژیک اجتماعی و تصمیم‌گیری تطبیقی را ارتقا می‌دهد (Akse, 2024; Reinhold, 2023). این زیرساخت هوشمند، تصویری پویا از فشارهای محیطی، الگوهای تقاضا و تعارض در اشکال و میزان بهره‌برداری از منابع اکوسیستم را فراهم می‌کند و مبنای بازتنظیم سیاست‌ها نیز واقع می‌شود (Ketter, 2022; Lupini et al., 2024). در چنین بستری، با ورود منطق سیستم‌های پیچیده سازگار در عرصه سیاست‌گذاری (Pung et al., 2024) و پذیرش مشروعیت حکمرانی (فراتر از ساختارهای رسمی) بواسطه شبکه بهم‌پیوسته از ذی‌نفعان (Price et al., 2025; Valeri, 2022)، شفافیت داده‌ای، کاهش سبزشویی و تنظیم‌گری روابط میان بازیگران محلی ممکن می‌شود (Sharmin & Chowdhury, 2025). فرایند مذکور، تغییر در الگوهای ذهنی و رفتاری ذی‌نفعان را برمی‌انگیزد و بدین ترتیب، حکمرانی هوشمند بستر نهادی لازم برای تسهیل در فرایند تحول آفرینی سیستمی و پایدار در گستره مقصدهای ساحلی را فراهم می‌سازد (Mandić, 2021; Kennell, 2021; Bellato et al., 2024).

قضیه ۲: تحول آفرینی سیستمی و پایدار، سازوکار گذار پارادایمی از توسعه گردشگری به بازآفرینی اکوسیستم ساحلی است. تحول آفرینی سیستمی و پایدار با بازآرایی ارزش‌ها، نگرش‌ها و سازوکارهای نهادی، منطق توسعه مقصد را از رشد کمی به بازآفرینی ارزش‌های اکولوژیک اجتماعی سوق می‌دهد (Fadlurrahman et al., 2024; Goolaup & Ramkissoon, 2025).

(۲۰۲۴) نیز بوده‌است که مفاهیم مذکور غالباً به‌صورت منفرد بررسی شده‌اند.

بسیاری از مطالعات پیشین نظیر پژوهش بوهایس و لئونگ (۲۰۱۸) مفهوم حکمرانی هوشمند را به چارچوبی فناورانه یا مدیریتی محدود کرده‌اند و کمتر به ابعاد ساختاری و باز توزیع قدرت در چارچوب آن پرداخته‌اند؛ پژوهش حاضر نشان می‌دهد، حکمرانی هوشمند تنها زمانی می‌تواند به تحول واقعی منجر شود که به‌عنوان فرآیند چندسطحی شامل تغییر در الگوهای نهادی، روابط قدرت، نگرش‌ها و ارزش‌های مشترک میان ذی‌نفعان مقصد، درک شود. این یافته پژوهش با رویکرد سیستم‌های پیچیده سازگار، تحول آفرینی و گذار پایداری از منظر پدیسون و هال (۲۰۲۴) هم‌راستا است که بر ضرورت تغییرات ساختاری و پارادایمی در مسیر توسعه، تأکید نموده‌اند.

نتایج مطالعه همچنین نشان می‌دهد که تحول آفرینی سیستمی نقشی میانجی و بنیادین میان حکمرانی هوشمند و بازآفرینی اکوسیستم ساحلی ایفا می‌کند. برخلاف رویکردهای مرسوم توسعه پایدار که بر کاهش آسیب‌ها و بهبودهای جزئی در عملکرد سیستم تمرکز دارند، تحول آفرینی سیستمی، مستلزم بازاندیشی در مفروضات بنیادین توسعه در عرصه‌های نگرش، ارزش‌ها و رفتار ذی‌نفعان مقصد است. این یافته با ادبیات تحول آفرینی پایدار همانند پژوهش آلتجویک و شلدون (۲۰۲۲) در گردشگری همسویی دارد که گردشگری را نه صرفاً یک صنعت اقتصادی، بلکه میدان اجتماعی فرهنگی می‌داند که در آن تغییرات ساختاری به‌طور هم‌زمان رخ می‌دهد. پژوهش حاضر با تمرکز بر مقاصد ساحلی نشان می‌دهد، بدون تحول در حکمرانی و ساختارهای نهادی، الگوهای کنش میان ذی‌نفعان و بهره‌گیری از فناوری‌های هوشمند، دستیابی به ارزش‌های توسعه پایدار در بلندمدت، ممکن و میسر نخواهد شد. همچنین، در حالی که بسیاری از مطالعات پیشین نظیر فهی و همکاران (۲۰۱۹) پایداری را هدف نهایی توسعه گردشگری تلقی نموده‌اند، پژوهش حاضر گویای آنست که پایداری هدف غایی و ایستا نیست، بلکه بخشی از مسیر تحول و گذار به سوی بازآفرینی اکوسیستم (محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی) مقصد است. این برداشت با رویکردهای جدید در حوزه اقتصاد چرخشی و توسعه اکولوژیک همسو است که بر حرکت از منطق "مدیریت و کاهش آسیب‌ها" به منطق ایجاد "پیامد خالص مثبت"، تأکید دارند (Raworth, 2017; Duarte et al., 2024). در این چارچوب، گردشگری ساحلی می‌تواند از یک عامل فشار بر اکوسیستم، به

اکولوژیک (Reinhold, 2023) و آینده‌نگری تقاضا در تناسب با ظرفیت برد و حفاظت پیش‌نگرانه در تناسب با شرایط متغیر محیطی و عدم قطعیت‌ها را ممکن می‌سازد (Myrovali, 2025). این گذار از مدیریت واکنشی به تنظیم‌گری آینده‌نگر، بازسازی اکوسیستم‌های ساحلی را نیز تسهیل می‌سازد (Duarte et al., 2024; Ferretti et al., 2023).

قضیه ۴: تحول آفرینی سیستمی و پایدار، سازوکار میانجی در تبدیل ظرفیت‌های حکمرانی هوشمند به پیامدهای بازآفرینانه اکوسیستم ساحلی است.

اگرچه حکمرانی هوشمند زیرساخت داده‌ای و نهادی را فراهم می‌کند، لیکن، بدون تغییر در الگوهای ذهنی و رفتاری ذی‌نفعان این ظرفیت به بازآفرینی اکوسیستم، منتهی نمی‌شود (Cave et al., 2022)، لذا، تحول آفرینی سیستمی از طریق تغییر در ارزش‌ها، رهبری تحول آفرین و یادگیری اجتماعی، داده‌ها را به کنش معنادار تبدیل می‌کند (Godovykh, 2024). ترکیب توانان مشارکت اجتماعی و سیاست‌های داده‌محور همراه با منطق تنظیم‌گری حکمرانی هوشمند، دستیابی به اقتصاد چرخشی و پایدار را ممکن می‌سازد (Reinhold, 2023; Price et al., 2025).

بدین ترتیب، تحول آفرینی سیستمی، حلقه واسطی است که ظرفیت حکمرانی هوشمند، هم‌آفرینی ارزش و رفتار پایدار کلیه ذی‌نفعان را به بازآفرینی اکوسیستم ساحلی در شرایط متغیر و غیر قطعی، مرتبط می‌نماید (Miedes-Ugarte & Flores-Ruiz, 2025; Jonas et al., 2020).

۵. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش با بهره‌گیری از مرور دامنه‌ای و تحلیل محتوای کیفی بر روی ۷۵ مقاله منتخب، نشان داد که مقاصد گردشگری ساحلی برای نیل به هم‌آفرینی ارزش و تحول آفرینی پایدار نیازمند گذار از مدل‌های سنتی مدیریت به جانب مدل حکمرانی هم‌تکاملی در چند سطح بهم پیوسته‌است. در این راستا، حکمرانی هوشمند (به‌عنوان زیرساخت داده محور و نهادی)، تحول آفرینی پایدار (به‌عنوان تغییر بنیادین در ارزش‌ها، روابط قدرت و الگوهای کنش) و بازآفرینی اکوسیستم ساحلی (به‌عنوان افق نهایی ایجاد پیامد خالص مثبت) در یک چرخه تعاملی و بازخوردی قرار می‌گیرند و یکدیگر را تقویت می‌کنند. این یافته با پارادایم‌های نوظهور گذار به تحول آفرینی و بازآفرینی همخوانی دارد. اما فراتر از آن‌ها، پیوند ساختاری میان سه حوزه مذکور در بستر خاص مقاصد گردشگری ساحلی را تبیین می‌کند، همچنان که مورد تأکید گرتزل و کو (۲۰۲۱) و عبدملک

▪ **استقرار حکمرانی مشارکتی و داده‌محور:** مدیریت مقصد باید با نهادینه‌سازی مشارکت داده‌محور، سازوکارهای حکمرانی شبکه‌ای و چندسطحی را تقویت کند. زیرا، می‌تواند با ارتقای اعتماد نهادی، هم‌ترازی منافع ذی‌نفعان و تنظیم‌گری هوشمند، زمینه کاهش تعارض بهره‌برداری و افزایش مشروعیت سیاست‌های گردشگری پایدار را فراهم نموده و در نتیجه مقبولیت و پذیرش اجتماعی حکمرانی را نیز ارتقاء بخشد.

▪ **توسعه زیرساخت هوشمند و نظام تصمیم‌گیری مبتنی بر داده:** سازمان‌های مدیریت مقصد می‌باید با بهره‌گیری از فناوری‌های نوظهور و هوشمند (نظیر بلاکچین، هوش مصنوعی، تحلیل داده‌های بزرگ، اینترنت اشیا، واقعیت افزوده و مجازی) مدیریت ازدحام و ظرفیت تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد برای ارتقای شفافیت و پایش بلادرنگ پویایی‌های محیط زیستی و اجتماعی-اقتصادی را ارتقاء دهند. شفافیت داده‌ای و بسط اکوسیستم نوآوری باز، امکان همسویی و سازگاری مقصد در مواجهه با عدم قطعیت‌ها، پیچیدگی‌های تقاضا و فشارهای اکولوژیک را فراهم کرده و اثر بخشی حکمرانی مقصد را نیز افزایش می‌دهد.

▪ **نهادینه‌سازی تحول‌آفرینی سیستمی در فرایند توسعه مقصد:** سیاست‌گذاران گردشگری باید با تجدید ساختار چارچوب‌های ذهنی ذی‌نفعان، امکان‌گذار از رشد کمی به تحول‌آفرینی پایدار در نگرش‌ها، ارزش‌ها و عملکردهای سازمانی و سیستمی را تسهیل و نهادینه سازند. هم‌راستاسازی سیاست‌ها با منطق سیستم‌های پیچیده سازگار، زمینه تحقق باز آفرینی اجتماعی-اکولوژیک در مقاصد ساحلی را فراهم می‌نماید.

▪ **تقویت نوآوری و یادگیری انطباقی در حکمرانی مقصد:** حکمرانی مقصد باید با نهادینه‌سازی یادگیری سازمانی، توسعه اکوسیستم نوآوری باز (ادغام ظرفیت ابتکارات و نوآوری‌های درون و میان شبکه‌ای) و افزایش انعطاف‌پذیری نهادی، ظرفیت تحول‌پذیری سیستم گردشگری را ارتقاء دهد. پاسخ‌گویی تطبیقی به بحران‌ها و بهره‌گیری از پژوهش کنشگرانه، امکان مدیریت عدم قطعیت و هدایت‌گذار پایدار در اکوسیستم گردشگری ساحلی را فراهم نموده، تاب‌آوری نهادی مقصد را نیز بهبود می‌بخشد.

▪ **هم آفرینی ارزش میان کلیه ذی نفعان برای نیل به اقتصاد چرخشی گردشگری:** سیاست‌گذاران بر پایه هم آفرینی ارزش میان گردشگران، جامعه محلی و اکوسیستم زنجیره تامین خدمات، می‌باید رهیافت اقتصاد چرخشی با هدف همسویی با ظرفیت پذیرش و محدودیت‌های اکوسیستم طبیعی و آبی ساحل را عملیاتی نمایند؛ زیرا، نتایج حاصل از آن، زمینه ساز توزیع عادلانه

نیروی بازآفرین تبدیل شود که به‌طور هم‌زمان سرمایه طبیعی، اجتماعی فرهنگی، اقتصادی و نهادی را نیز، احیاء و ارتقاء می‌بخشد. از منظر نظری، پژوهش حاضر با ارائه چارچوب مفهومی تلفیقی، به با زتعریف رابطه میان حکمرانی، تحول آفرینی و باز آفرینی اکوسیستم در مطالعات گردشگری کمک می‌کند. برخلاف مدل‌های خطی که حکمرانی را به‌عنوان متغیر مستقل و پایداری را به‌عنوان پیامد آن در نظر می‌گیرند، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که رابطه میان این مفاهیم، ماهیتی چرخه‌ای و بازخوردی دارد. این نتیجه با دیدگاه‌های انتقادی در مطالعات گردشگری نظیر فلچر و همکاران (۲۰۱۹) همسو است که بر ضرورت فهم گردشگری به‌عنوان یک سیستم اجتماعی اکولوژیک پیچیده تأکید دارند. از این منظر، حکمرانی هوشمند نه تنها ابزار مدیریت مقصد، بلکه سازوکاری برای تولید معنا، بازتوزیع قدرت و بازآفرینی روابط میان انسان و اکوسیستم طبیعی در گستره مقاصد ساحلی به شمار می‌آید. به لحاظ سهم و مشارکت نظری، پژوهش حاضر سه زمینه مفهومی را بازنگری و یکپارچه نموده‌است: نخست، مفهوم حکمرانی هوشمند از سطح فناورانه به سطح نهادی اکولوژیک ارتقاء یافته و به‌عنوان یک منطق تحول‌آفرین بازتعریف شده‌است. دوم، تحول‌آفرینی سیستمی به‌عنوان حلقه پیونددهنده میان حکمرانی و بازآفرینی اکوسیستم، تبیین و نشان داده شده‌است که تغییرات فناورانه بدون تحول فرهنگی در سطوح فردی، نهادی سازمانی و سیستمی نمی‌تواند به نتایج پایدار منجر شود. سوم، مفهوم بازآفرینی اکوسیستم به‌عنوان افق نظری جدیدی در مطالعات گردشگری ساحلی معرفی شده‌است که می‌تواند جایگزین رویکردهای سنتی مبتنی بر پایداری (صرفاً با هدف کاهش آسیب‌ها) شود. این مشارکت‌ها، شکاف‌های موجود در ادبیات گردشگری که پیش‌تر به‌طور پراکنده به هر یک از این مفاهیم پرداخته بودند و توسط برخی از پژوهشگران نظیر بلاتو و همکاران (۲۰۲۳) و همچنین گرتزل و کو (۲۰۲۱) نیز مورد تأکید واقع شده بود را به‌صورت یکپارچه، مورد بازناندیشی قرار داده‌است.

از منظر کاربردی، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که سیاست‌های توسعه گردشگری ساحلی که صرفاً بر کنترل رشد یا بهبود کارایی مدیریتی تمرکز دارند، بدون تحول‌آفرینی پایدار و هوشمند در سازوکارهای حکمرانی، قادر به پاسخ‌گویی در مواجهه با چالش‌های پیچیده اکولوژیک و اجتماعی نیستند؛ لذا، سیاست‌های زیر به مثابه دستور کار برای اقدام در آینده توسعه مقاصد گردشگری ساحلی، پیشنهاد می‌شود:

چهارم، بررسی انتقادی ابعاد و منابع قدرت، عدالت و اقتصاد سیاسی در فرآیندهای تحول و باز آفرینی مقاصد گردشگری ساحلی. بیانیه نهایی پژوهش آنست که آینده مقاصد گردشگری ساحلی در بازاندیشی بنیادین در منطق حکمرانی و رابطه میان انسان، فناوری‌های هوشمند و اکوسیستم طبیعی، ترجمان عینی می‌یابد. هنگامی که حکمرانی هوشمند در بستر فرآیند تحول آفرینی پایدار در سطوح فردی، نهادی سازمانی و کلیت سیستم اکولوژیک درک شود، گردشگری می‌تواند از فعالیت اقتصادی صرف به میدان تحول اجتماعی و بازآفرینی اکوسیستم ساحلی تبدیل شود. از این منظر، مقاصد ساحلی فراتر از مصرف منابع برای توسعه گردشگری، عرصه‌هایی برای بازتولید عدالت، پایداری و تاب‌آوری خواهد بود و در این میان، حکمرانی هوشمند به مثابه نیروی محرک گذار به سوی بازآفرینی اکوسیستم مقصد (در همه وجوه محیط‌زیستی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی)، عمل خواهد کرد.

حامی مالی

این مقاله برگرفته از سخنرانی سفارشی با عنوان "حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی: مرور دامنه ای و دستور کار آینده"، در سومین همایش ملی و اولین همایش بین المللی مدیریت مقصد (اقتصاد دریا) در دانشگاه مازندران است و تحت حمایت مالی همایش مذکور بوده‌است.

سهام نویسندگان در پژوهش

سهام نویسندگان در فرایند نگارش مقاله برابر است.

تضاد منافع

نویسندگان، اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان مقاله از کلیه دست‌اندرکاران، اعضاء کمیته علمی و بویژه از ریاست و دبیر علمی سومین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی مدیریت مقصد (اقتصاد دریا) در دانشگاه مازندران که فرصت و امکان ارایه سخنرانی و انتشار مقاله را فراهم نمودند، کمال تشکر و امتنان را دارند.

■ منافع، توانمندسازی اقتصاد محلی و مشروعیت اجتماعی برای استمرار چرخه حیات توسعه گردشگری در مقصد ساحلی می‌شود.

■ **بازآفرینی یکپارچه میراث و سرمایه های اکوسیستم ساحلی:** سیاست‌های مقصد باید با تمرکز بر بازسازی ظرفیت ها و کارکردهای اکولوژیک، صیانت از سرمایه‌های فرهنگی- اجتماعی و ارتقای تاب‌آوری معیشتی جوامع محلی را در دستور کار قرار دهد. توزیع عادلانه منافع گردشگری و هم‌افزایی اقتصاد محلی با موازین گردشگری پایدار، زمینه ساز خلق ارزش های مشترک میان ذینفعان و بازآفرینی اکوسیستم مقصد می‌شود.

■ **توسعه پویایی تطبیقی بازار- محصول و تاب‌آوری مقصد:** مدیریت مقصد باید با کاهش وابستگی به محصولات تک‌بعدی و پیگیری راهبرد تنوع‌بخشی به محصولات اکولوژیک، انعطاف‌پذیری و تاب‌آوری اقتصادی مقصد را ارتقاء دهد. همسویی زنجیره تامین خدمات و فعالیت‌ها در مقصد گردشگری ساحلی با ترجیحات و خدمات سفارشی گردشگران، امکان تسهیل برای دسترسی به تجربه شخصی‌سازی شده را ممکن و مقدور می‌سازد؛ امری که از روندهای نوظهور در فرایند تطبیق محصول و بازار در صنعت گردشگری نیز به شمار می‌آید.

با وجود این دستاوردها، پژوهش حاضر محدودیت‌هایی نیز دارد که باید در تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد. تمرکز بر مطالعه مرور دامنه‌ای و منابع اسنادی (مقالات دآوری شده در پایگاه علمی اسکوپوس)، ممکن است تنوع گفتمان‌های علمی در سایر زمینه‌ها را نادیده گرفته‌باشد؛ همچنین ماهیت مرور دامنه‌ای پژوهش، مانع از آزمون تجربی روابط علی چارچوب مفهومی پیشنهادی شده‌است. با این حال، نتایج حاصل از پژوهش، می‌تواند به عنوان نقطه آغازین برای پژوهش‌های آینده، تلقی شود. پژوهش‌های آینده بطور کلی می‌تواند در چهار مسیر اصلی توسعه یابند:

اول، اعتبار سنجی مقولات اصلی، فرعی و بویژه کدهای پایه (باز) واکاوی شده از متون منتخب در قلمروهای جغرافیایی فرهنگی گوناگون و از جمله در مناطق ساحلی شمال و جنوب ایران؛ دوم، آزمون مدل‌های تجربی و ترکیبی برای آشکار سازی تاثیر علی روابط میان اجزای مفهومی چارچوب پیشنهادی حکمرانی هوشمند و تحول آفرینی پایدار برای مقاصد گردشگری ساحلی با تمرکز بر مناطق در حال توسعه از جمله در سواحل شمالی و جنوبی ایران؛ سوم، توسعه شاخص‌های عملیاتی برای سنجش آثار طولی حکمرانی هوشمند، تحول آفرینی و بازآفرینی برحسب شرایط توسعه ای در مناطق مختلف ساحلی؛ و

منابع

- Abdelmalak, F. (2024). *Smart Tourism Destinations: Governance and Resilience the Use of ICTs in Destination Governance and its Impact on Resilience*. Journal of Smart Tourism, 4(2), 35-45. <https://doi.org/10.52255/smarttourism.2024.4.2.5>
- Akbar, M. S. (2025). *Governance transformation through institutional conversion: From section 42 company to authority*. Review of Education, Administration & Law, 8(2), 401-414. <https://doi.org/10.47067/real.v8i2.438>
- Akse, R., Veeneman, W., Marchau, V., & Ritter, S. (2024). *The interplay of competencies and governance settings in dealing with uncertainty: A comparison of mobility as a service in the Netherlands and Australia*. Futures, 161, Article 103402. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2024.103402>
- Alajmi, M., Mohammadian, M., & Talukder, M. (2023). *The determinants of smart government systems adoption by public sector organizations in Saudi Arabia*. Heliyon, 9(10), e20394. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20394>
- Alharbi, O. A., & Rangel-Buitrago, N. (2023). *Landscape degradation in the Jazan coastal desert: Understanding the impact of human activities*. Marine Pollution Bulletin, 190, 114874. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2023.114874>
- Almalki, F. A., Alsamhi, S. H., Sahal, R., Hassan, J., Hawbani, A., Rajput, N. S., Breslin, J. (2023). *Green IoT for eco-friendly and sustainable smart cities: Future directions and opportunities*. Mobile Networks and Applications, 28(1), 178-202. <https://doi.org/10.1007/s11036-021-01790-w>
- Almulhim, A. I. (2025). *Building urban resilience through smart city planning: A systematic literature review*. Smart Cities, 8(1), 22. <https://doi.org/10.3390/smartcities8010022>
- Almulhim, A. I., & Yigitcanlar, T. (2025). *Understanding Smart Governance of Sustainable Cities: A Review and Multidimensional Framework*. Smart Cities, 8(4), 113. <https://doi.org/10.3390/smartcities8040113>
- Amaro, D. (2021). *Crisis management and resilient destinations during COVID-19 in the southern European countries*. In Pandemics and Travel. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/978-1-80071-070-220211015>
- Amore, A., Adie, B. A., Carnicelli-Filho, S., Lunden, A., & Hall, C. M. (2025). *Planning for sustainable development and tourism in biosphere reserves: a metagovernance appraisal*. Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment, Article 2590180. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/14616688.2025.2590180>
- Amore, A., Prayag, G., & Hall, C. M. (2018). *Conceptualizing destination resilience from a multilevel perspective*. Tourism Review International, 22(3-4), 235-250. <https://doi.org/10.3727/154427218X15365965484882>
- Aquino, J., Falter, M., & Fusté-Forné, F. (2024). *A community development approach for regenerative tourism in the Nordics*. Journal of Tourism Futures. DOI:10.1108/jtf-06-2023-0148
- Aquino, R.S., Boluk, K.A (2025): *Social entrepreneurship in tourism: A framework-based scoping review and research agenda*. Tourism Management Perspectives, 57, 101351. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2025.101351>
- Arias, J. A. E., & Martínez, F. D. A. R. (2015). *Tendencias y oportunidades de desarrollo turístico en la costa tropical de Granada*. Cuadernos de Turismo, (35), 133-156. DOI: 10.6018/turismo.35.221551
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). *Scoping studies: towards a methodological framework*. International Journal of Social Research Methodology, 8(1), 19-32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Ateljevic I, Sheldon PJ (2022), *Guest editorial: Transformation and the regenerative future of tourism*. Journal of Tourism Futures, Vol. 8 No. 3 pp. 266-268, doi: <https://doi.org/10.1108/JTF-09-2022-284>
- Azzari, M., Garau, C., Nesi, P., Paolucci, M., & Zamperlin, P. (2018). *Smart city governance strategies to better move towards a smart urbanism*. In International Conference on Computational Science and Its Applications (pp.

- 639–653). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95171-3_46
- Balestracci, G., Nel-Lo-Andreu, M. G., & Gómez, S. (2025). *Tourism impacts on marine and coastal ecosystem services: A systematic review*. *Geography and Sustainability* Volume 6, Issue 2, April 2025, 100277. <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2025.100277>
- Barua H, Acharjee MR, Talukder A (2024): *Tourism index evaluation of exposed coast, Bangladesh: A modelling approach*. *Heliyon*. 2024 Jul 16;10(14): e34745. Doi: 10.1016/j.heliyon.2024.e34745. PMID: 39130453; PMCID: PMC11315100.
- Bellato, L. (2024). Regenerative Development Approaches Involving Tourism: Insights Derived from Place. *Tourism Planning & Development*, 22, 960 - 980. DOI:10.1080/21568316.2024.2415119
- Bellato, L., & Pollock, A. (2025). *Regenerative tourism: A state-of-the-art review*. *Tourism Geographies*, 27(3–4), 558–567. DOI:10.1080/14616688.2023.2294366
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., & Nygaard, C. (2024). *Towards a regenerative shift in tourism*. *Tourism Geographies*, 26(8), 1361–1380. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2358306>
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., & Nygaard, C. A. (2023). *Regenerative tourism: a conceptual framework leveraging theory and practice*. *Tourism Geographies*, 25(4), 1026–1046. <https://doi.org/10.1080/14616688.2022.2044376>
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., Briceño Fiebig, C., Pollock, A., Dens, E., & Reed, B. (2022). *Transformative roles in tourism*. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 312–329. <https://doi.org/10.1108/JTF-03-2022-0062>
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., Lee, E., Cheer, J. M., & Peters, A. (2024). Transformative epistemologies for regenerative tourism: towards a decolonial paradigm in science and practice? *Journal of Sustainable Tourism*, 32(6), 1161–1181. <https://doi.org/10.1080/09669582.2023.2208310>
- Benckendorff, P. J., Tussyadiah, I. P., & Scarles, C. (2019). The role of digital technologies in tourism: A review of theoretical foundations. In *Tourism information technology* (3rd ed., pp. 1–22). CABI. <https://doi.org/10.1079/9781786393432.0001>
- Bertella, G., & Vester, H. I. (2025). *Narrating the soundscape of coastal tourism*. *Current Issues in Tourism*, 1–4. <https://doi.org/10.1080/13683500.2025.2496774>
- Beunen, R., & Ferraro, G. (2025). Transforming Coastal Governance: Challenges, Experiences, and Ways Forward. *Ocean and Society*, 2. <https://doi.org/10.17645/oas.11139>
- Briandana, R., Doktoralina, C. M., & Sukmajati, D. (2018). *Promotion analysis of marine tourism in Indonesia: A case study*. DOI:10.35808/ERSJ/973
- Brščić, K., Prats Planaguma, L., Raschi, A., Marchi, V., Šugar, T., Lovrečić, K., & Poljuha, D. (2020). *Can indicators for sustainable tourism improve tourism planning in coastal destinations?* *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 68(2), 144–155. <https://doi.org/10.37741/t.68.2.3>
- Buhalis, D., Leung, R (2018): *Smart hospitality Interconnectivity and interoperability towards an ecosystem*. *International Journal of Hospitality Management*, 71 (April), 41 – 50. 10.1016/j.ijhm.2017.11.011
- But, T., Mamotenko, D. (2025). Transformation of Digital Tourism Services. In: Solovieva, V., Hushko, S. (eds) *Sustainable Development in Economics, Technology and Environmental Engineering*. ISC SAI 2023. Sustainable Economy and Ecotechnology. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-91953-4_3
- Çakar, K (2022): *The Use of Qualitative Content Analysis in Hospitality and Tourism*. *Contemporary Research Methods in Hospitality and Tourism*, Fevzi Okumus, S. Mostafa Rasoolimanesh, Shiva Jahani; Emerald Publishing Limited; DOI: <https://doi.org/10.1108/9781801175463>
- Cave, J., Dredge, D., van't Hullenaar, C., Koens Waddilove, A., Lebski, S., Mathieu, O., & Zanet, B. (2022). *Regenerative tourism: The challenge of transformational leadership*. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 298–311. <https://doi.org/10.1108/JTF-03-2022-0059>
- Charfeddine, L., & Dawd, I. (2024). Analysis of the resilience of the Turkey tourism industry to exogenous shocks: new evidence from a NARDL model. *Tourism Recreation Research*, 49(3), 529–544. <https://doi.org/10.1080/02508281.2022.2026615>

- Cheung, K. S., & Li, L. H. (2019). *Understanding visitor-resident relations in overtourism*. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(8), 1197–1216. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1604716>
- Daskin, M., Tiril, A., & Bozkurt, A. (2020). *Coastal tourism development in Sinop*. *Tourism & Management Studies*, 16(2), 16–25. <https://doi.org/10.18089/tms.2020.160202>
- Dong, Y. (2025). *The impact of tourists on the marine environment: a review and managerial implications*. *Regional Environmental Change* Volume 25, article number 49, (2025) <https://doi.org/10.1007/s10113-025-02385-x>
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). *How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines*. *Journal of Business Research*, 133, 285–296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Dos Anjos, F. A., & Kennell, J. (2019). *Tourism, Governance and Sustainable Development*. *Sustainability*, 11(16), 4257. <https://doi.org/10.3390/su11164257>
- Duarte, C. M., Cousins, R., Ficociello, M. A., Williams, I. D., & Khowala, A. (2024). *Advancing Global Climate and Biodiversity Goals Through Regenerative Tourism*. *Sustainability*, 16(20), 9133. <https://doi.org/10.3390/su16209133>
- Duro, J., Perez-Laborda, A., & Fernandez, M. (2022). *Territorial tourism resilience in the COVID-19 summer*. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 3(1), Article 100039. <https://doi.org/10.1016/j.annale.2022.100039>
- Dwyer, L., Chen, N., & Lee, J. (2019). *The role of place attachment in tourism research*. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(5), 645–652. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1604294>
- El Archi, Y., Benbba, B., Nizamatinova, Z., Issakov, Y., Vargáné, G. I., & Dávid, L. D. (2023). *Systematic Literature Review Analysing Smart Tourism Destinations in Context of Sustainable Development: Current Applications and Future Directions*. *Sustainability*, 15(6), 5086. <https://doi.org/10.3390/su15065086>
- El-Masry, E. A. (2022). *Beach responses to coastal structures and their impacts on tourism investment, Sidi Abd El Rahman coastal zone – Mediterranean Sea, Egypt*. *Arabian Journal of Geosciences*, 15, 1708. <https://doi.org/10.1007/s12517-022-11008-2>
- Elrick-Barr, C. E., Thomsen, D.C., Smith, T.F. (2024). *Governance innovations in the coastal zone: Towards social-ecological resilience*. *Environmental Science & Policy* Volume 153, March 2024, 103687. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2024.103687>
- Epifani, F., & Valente, D. (2023). *Sustainable governance of tourism-based social-ecological landscapes*. *Sustainability*, 15(22), Article 15967. <https://doi.org/10.3390/su152215967>
- Fahlevi, M. (2023). *A systematic literature review on marine tourism*. *Journal of Tourism and Services*, 14(27), 299–321. doi: 10.29036/jots.v14i27.549
- Fahy, F., Goggins, G., & Jensen, C. L. (2019). *Sustainable transitions in residential energy use*. *Journal of Cleaner Production*, 237, Article 117776. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.117776>
- Fernández-Morales, A., McCabe, S., & Cisneros-Martínez, J. D. (2024). *Is Social Tourism a Vector for Destination Resilience to External Shocks? Evidence From Spain*. *Journal of Travel Research*, 63(7), 1606-1625. <https://doi.org/10.1177/00472875231200493>
- Ferretti, E., Thrush, S. F., Lucrezi, S., & Hillman, J. R. (2023). *Making a place special—Restorative marine ecotourism at a dive destination village*. *Frontiers in Sustainable Tourism*. <https://doi.org/10.3389/frsut.2023.1282392>
- Fletcher, R., Murray Mas, I., Blanco-Romero, A., & Blázquez-Salom, M. (2019). *Tourism and degrowth: an emerging agenda for research and praxis*. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(12), 1745–1763. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1679822>
- Font, X., Torres-Delgado, A., Crabolu, G., Palomo Martinez, J., Kantanbacher, J., & Miller, G. (2023). *The impact of sustainable tourism indicators on destination competitiveness: The European Tourism Indicator System*. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7), 1608–1630. <https://doi.org/10.1080/09669582.2023.1234567>
- Fontanari, M., & Traskevich, A. (2023). *Smart-solutions for handling overtourism*. *Tourism Planning & Development*, 20(1), 86–107. <https://doi.org/10.1080/21568316.2021.1996450>
- Fusté-Forné, F., & Hussain, A. (2022). *Regenerative tourism futures*. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 346–351. <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0009>

- Garau, C., Desogus, G., & Coni, M. (2019). *Smart governance strategy*. Sustainability, 11(18), Article 4962. <https://doi.org/10.3390/su11184962>
- Ghorbani, Y., Zhang, S. E., Nwaila, G. T., Bourdeau, J. E., & Rose, D. H. (2024). *Green energy transition*. Journal of Cleaner Production, 434, Article 140414. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140414>
- Godovykh, M. (2024). Transformative experiences in tourism: where, when, with whom, and how does tourists' transformation occur. *Frontiers in Sustainable Tourism*, 3, 1377844. <https://doi.org/10.3389/frsut.2024.1377844>
- González Hernández, F., León González, F., García, L., & Lam González, J. (2023). *Assessing tourism-related pressures on marine biodiversity*. Ocean & Coastal Management, 232, 106436. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2022.106436>
- Goolaup, S., & Ramkissoon, H. (2025). *Editorial: Transformative experiences and well-being of tourism, hospitality, and events stakeholders*. *Frontiers in Sustainable Tourism*, 4, 1754362. <https://doi.org/10.3389/frsut.2025.1754362>
- Green, R. J. (2024). *Sustaining the Character of Coastal "Sea Change" Destinations in a Post-Pandemic World*. Sustainability, 16(12), 5204. <https://doi.org/10.3390/su16125204>
- Gretzel, U., & Koo, C. (2021). *Smart tourism cities: a duality of place where technology supports the convergence of touristic and residential experiences*. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(4), 1-13. <https://doi.org/10.1080/10941665.2021.1897636>
- Grigoriadis, P., Salepaki, A., Angelou, I., & Kourkouridis, D. (2025). *Risk and resilience in tourism*. *Tourism and Hospitality*, 6(2), Article 83. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6020083>
- Gutiérrez, I., Ferreira, J. J., & Fernandes, P. O. (2025). Digital transformation and the new combinations in tourism: A systematic literature review. *Tourism and Hospitality Research*, 25(2), 194-213. <https://doi.org/10.1177/14673584231198414>
- Higgins Desbiolles, F. (2020). *Socialising tourism for social and ecological justice after COVID 19*. *Tourism Geographies*, 22(3), 610-623. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757748>
- Hjalager, A. M. (2020). *Land-use conflicts in coastal tourism*. *Land Use Policy*, 94, Article 104566. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104566>
- Horn, S., Meunier, C. L., Krause, G., & Solé, L. (2025). *Investigating the influence of tourism on the Wadden Sea using a multi-layer social-ecological network*. *Ocean & Coastal Management*, Article 107686. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2025.107686>
- Iddawala, J and Lee, D (2026): *Regenerative Tourism: Context and Conceptualisations*; *Tourism Planning & Development*; Vol. 23, NO. 2, 185-215; <https://doi.org/10.1080/21568316.2025.252761>
- Jonas, A. G., Radder, L., & Van Eyk, M. (2020). *The influence of cognitive dimensions on memorable experiences within a marine tourism context*. *South African Journal of Economic and Management Sciences*, 23(1), 1-14. DOI: <https://doi.org/10.4102/sajems.v23i1.3579>
- Ketter, E. (2022). Bouncing back or bouncing forward? Tourism destinations' crisis resilience and crisis management tactics. *European Journal of Tourism Research*, 31, 3103. <https://doi.org/10.54055/ejtr.v31i.2748>
- King, C., Hunt, C., Barragán-Paladines, M. J., Muñoz-Barriga, A., Santa Maria, V., Cárdenas Díaz, S., Norris, L., Wray Reyes, N., Bensted-Smith, R., & Sandbrook, C. (2025). *Navigating the Galápagos paradox: tourism growth management discourses in protected areas*. *Tourism Geographies*. <https://doi.org/10.1080/14616688.2025.2582669>
- Korhonen-Kurki K., D'Amato D., Belinskij A., Lazarevic D., Leskinen P., Nylén E.-J., Pappila M., Penttilä O., Pitzen S., Pykalainen N., Turunen T., Vikström S. (2025): *Transformative governance: Exploring theory of change and the role of the law*; *Earth System Governance*; *Earth System Governance* 23 (2025) 100230. <https://doi.org/10.1016/j.esg.2024.100230>
- Kumar, S., Verma, A. K., & Mirza, A. (2024). *Artificial intelligence-driven governance systems: Smart cities and smart governance*. In *Digital Transformation, Artificial Intelligence and Society: Opportunities and Challenges* (pp. 73-90). Springer Nature Singapore. DOI: [10.1007/978-981-97-5656-8_5](https://doi.org/10.1007/978-981-97-5656-8_5)

- Lamine, I., Mghili, B., Chahouri, A., Aqnouy, M., Moukrim, A., Ait Alla, A(2024): *Growing coastal tourism: Can biomonitoring provide insights into the health of coastal ecosystems*. Marine Pollution Bulletin .Volume 201, April 2024, 116253; <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2024.116253>
- Levac D, Colquhoun H, O'Brien KK (2010): *Scoping studies: advancing the methodology*. Implement Sci. 2010 Sep 20; 5:69. doi: 10.1186/1748-5908-5-69. PMID: 20854677; PMCID: PMC2954944.
- Levac, D., Colquhoun, H., O'Brien, K.K.(2010): *Scoping studies: advancing the methodology*. Implement Sci. 2010 Sep 20; 5:69. [Doi: 10.1186/1748-5908-5-69](https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69). PMID: 20854677
- Li, Y., Fan, Y., & Nie, L. (2025). *Artificial intelligence in local governance*. Public Policy and Administration, 40(2), 276–301.
- Liu-Lastres, B., Mariska, D., Tan, X., & Ying, T. (2020). *Post-disaster tourism development*. Journal of Destination Marketing & Management, 18, Article 100510. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100510>
- Ljubisavljević, T., Vujko, A., Arsić, M., & Mirčetić, V. (2025). *Digital Twins in Smart Tourist Destinations: Addressing Overtourism, Sustainability, and Governance Challenges*. World, 6(4), 148. <https://doi.org/10.3390/world6040148>
- Lupini, S., Bertella, G., & Font, X. (2024). *Sustainable-tourism transformations*. Current Issues in Tourism, 1–16.
- Madeira, C., Rodrigues, P., & Gomez-Suarez, M. (2023). *A Bibliometric and Content Analysis of Sustainability and Smart Tourism*. Urban Science, 7(2), 33. <https://doi.org/10.3390/urbansci7020033>
- Madzik, P., Falát, L., Copuš, L., Valeri, M (2023), *Digital transformation in tourism: bibliometric literature review based on machine learning approach*. European Journal of Innovation Management, Vol. 26 No. 7 pp. 177–205, doi: <https://doi.org/10.1108/EJIM-09-2022-0531>
- Maguire, B., Shrestha, R., Dahal, P., Ngu, R. C., Nizigama, L., Rashan, S., Shrestha, P., Harriss, E., Newton, P. N., Makino, Y., Varenne, B., & Guérin, P. J. (2025). *Systematic scoping review of the noma evidence landscape: current knowledge and gaps*. BMJ Global Health, 10(7), e018023. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2024-018023>
- Major, J., & Clarke, D. (2022). *Regenerative tourism paradigm*. Journal of Tourism Futures, 8(2), 194–199.
- Mandić, A., Kennel, J (2021): *Smart governance for heritage tourism destinations: Contextual factors and destination management organization perspectives*. Tourism Management Perspectives, Volume 39, July 2021, 100862 <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100862>
- Månsson, M., & Eksell, J. (2024). *Communication work for destination resilience*. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 1–20. <https://doi.org/10.1080/15022250.2024.2308857>
- Mardika, I. M., Wijaya, I. K. K. A., Putra, I. B. U., Ribeiro, L., Surgawati, I., & Darma, D. C. (2026). *Promoting Sustainable Tourism in the Areia Branca Beach of Timor-Leste: Innovations in Governance and Digital Marketing*. Tourism and Hospitality, 7(2), 28. <https://doi.org/10.3390/tourhosp7020028>
- Martín-Cervantes, P.A., Idowu, S.O., de Frutos Madrazo, P., & Frechoso Remiro, J.C. (2025). *The potential of the Blue Economy to promote the generation of sustainable employment in the European Union*. Journal of Business and Socio-economic Development (2025) 5 (4): 355–371. <https://doi.org/10.1108/JBSED-06-2025-0221>
- Martínez Vázquez, R. M., Milán García, J., & De Pablo Valenciano, J. (2021). *Analysis and Trends of Global Research on Nautical, Maritime and Marine Tourism*. Journal of Marine Science and Engineering, 9(1), 93. <https://doi.org/10.3390/jmse9010093>
- Mazlan, C.A.N., Abdullah, M.H., Hashim, N.S.N., Wahid, N.A., Pisali, A., Uyub, A.I., Mohd Nor, N., Hidayatullah, R (2025): *Discovery the intersection of performing arts in cultural tourism: a scoping review*. Discov Sustain 6, 14 (2025). <https://doi.org/10.1007/s43621-025-00805-w>
- McCartney, G., Pinto, J., & Liu, M. (2021). *City resilience and recovery*. Cities, 112, Article 103130. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103130>
- Miedes-Ugarte, B., & Flores-Ruiz, D. (2025). *Strategies for the Promotion of Regenerative Tourism: Hospitality Communities as Niches for Tourism Innovation*. Administrative Sciences, 15(1), 10. <https://doi.org/10.3390/admsci15010010>

- Miedes-Ugarte, B., & Flores-Ruiz, D. (2025). *Strategies for the Promotion of Regenerative Tourism: Hospitality Communities as Niches for Tourism Innovation*. *Administrative Sciences*, 15(1), 10. <https://doi.org/10.3390/admsci15010010>
- Mongeon, P., Paul-Hus, A. (2016): *The journal coverage of Web of Science and Scopus: a comparative analysis*. *Scientometrics* 106, 213–228 (2016). <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1765-5>
- Mongeon, P., Paul-Hus, A. (2016): *The journal coverage of Web of Science and Scopus: a comparative analysis*. *Scientometrics* 106, 213–228 (2016). <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1765-5>
- Myrovali, G., Tzani, G., & Morfoulaki, M. (2025). *Sustainable Tourism Through Digitalization and Smart Solutions*. *Sustainability*, 17(12), 5383. <https://doi.org/10.3390/su17125383>
- Nandasena, R., Morrison, A. M., Coca-Stefaniak, J. A. (2022). Transformational tourism – a systematic literature review and research agenda. *Journal of Tourism Futures*, Vol. 8, no. 3; 282–297. <https://doi.org/10.1108/jtf-02-2022-0038>
- Navarro, N. (2019). *Community perceptions of tourism impacts on coastal protected areas*. *Journal of Marine Science and Engineering*, 7(8), 274. <https://doi.org/10.3390/jmse7080274>
- Nitsch, B., & Vogels, C. (2022). *Gender equality boost for regenerative tourism: the case of Karenni village Huay Pu Keng (Mae Hong Son, Thailand)*. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 375–379. DOI: 10.1108/JTF-01-2022-0032
- Omma, F. M. (2024). *Regenerative nature-based tourism: tour guides and stakeholder dynamics in Arctic Norway*. *Journal of Tourism Futures*. DOI: 10.1108/JTF-10-2023-0237
- Paddison, B., & Hall, J. (2024). *Regenerative tourism development as a response to crisis: harnessing practise-led approaches*. *Tourism Geographies*, 1–18. DOI: 10.1080/14616688.2024.2381071
- Pafi, M., Flannery, W., & Murtagh, B. (2020). *Coastal tourism, market segmentation and contested landscapes*. *Marine Policy*, 121, 104189. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2020.104189>
- Paul, J., & Criado, A. R. (2020): *The art of writing literature review: What do we know and what do we need to know?* *International Business Review*, 29(4), 101717. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101717>
- Pearson, R. E., Bardsley, D. K., & Pütz, M. (2024). *Regenerative tourism in Australian wine regions*. *Tourism Geographies*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2328615>
- Phelan, A., Ruhanen, L., & Mair, J. (2020). *Ecosystem services approach*. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(10), 1665–1685. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1736577>
- Price, S., Taylor, S., Turnbull, K., & Stafford, M. R. (2025). *Regenerative tourism and community enterprises*. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 51, Article 100900. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2024.100900>
- Przebylłowicz, E., & Cunha, M. A. (2024). *Governing in the digital age: The emergence of dynamic smart urban governance modes*. *Government Information Quarterly*, 41(1), 101907. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2023.101907>
- Pulido-Fernández, J. I., Casado-Montilla, J., López-Sánchez, Y., Durán-Román, J. L., & Carrillo-Hidalgo, I. (2024). *Gen Zers' behaviour towards sustainability*. *International Journal of Tourism Research*, 26(5), Article e2758. <https://doi.org/10.1002/jtr.2758>
- Pung, J. M., Mackenzie, S. H., & Lovelock, B. (2024). *Regenerative tourism perceptions*. *Journal of Destination Marketing & Management*, 32, Article 100874. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100874>
- Ramírez-Guerrero, G., Fernández-Enríquez, A., Arcila-Garrido, M., & Chica-Ruiz, J. A. (2025). *Blue marketing*. *Tourism and Hospitality*, 6(3), Article 136. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6030136>
- Ramírez-Guerrero, G., Fernández-Enríquez, A., Arcila-Garrido, M., & Chica-Ruiz, J. A. (2025). *Blue Marketing: New Perspectives for the Responsible Tourism Development of Coastal Natural Environments*. *Tourism and Hospitality*, 6(3), 136. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6030136>
- Ratten, V. (2020), *Entrepreneurial ecosystems*. *Thunderbird Int. Bus. Rev.*, 62: 447-455. <https://doi.org/10.1002/tie.22164>
- Reinhold, S., Beritelli, P., & Laesser, C. (2023). *Advances in destination management*. *Journal of Destination Marketing & Management*, 29, Article 100797. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2023.100797>

- Repetto, P., Sabatini-Marques, J., Yigitcanlar, T., Sell, D., & Costa, E. (2021). *The evolution of city-as-a-platform: Smart urban development governance with collective knowledge-based platform urbanism*. *Land*, 10(1), 33. <https://doi.org/10.3390/land10010033>
- Rianawati, A., Darmasetiawan, N. K., Hadi, F. S., Oktavianus, J., Utama, C. A. (2024). Enhancement of Indonesia's blue economy sector through innovation and competitive advantage based on Resource-Based View theory. *Problems and Perspectives in Management*, 22(2), 165-181. [doi:10.21511/ppm.22\(2\).2024.14](https://doi.org/10.21511/ppm.22(2).2024.14)
- Rianawati, A., et al. (2024). *Blue economy sector innovation*. *Problems and Perspectives in Management*, 22(2), 165-181.
- Rodrigues, C., Liberato, D., Brandão, F., Liberato, P., Mendes, T. (2025). *Sustainable Tourism Development: Literature Review for a New Conceptual Model*. In: Katsoni, V., Costa, C. (eds) *Innovation and Creativity in Tourism, Business and Social Sciences*. IACuDiT 2024. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-78471-2_35
- Rombe, E., Zahara, Z., Adam, R. P., Suardi, S., Wahyuningsih, W., & Taufal, M. (2023). *Marine tourism-based community empowerment*. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 14(2), 513-521. [https://doi.org/10.14505/jemt.v14.2\(66\).20](https://doi.org/10.14505/jemt.v14.2(66).20)
- Romero-Padilla, Y., Navarro-Jurado, E., & Malvárez-García, G. (2016). *Creative capital in coastal tourism*. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(4), 574-593. <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1071380>
- Santos JAC, Fernández-Gámez MÁ, Guevara-Plaza A, Custódio Santos M, Pestana MH (2023), "The sustainable transformation of business events: sociodemographic variables as determinants of attitudes towards sustainable academic conferences". *International Journal of Event and Festival Management*, Vol. 14 No. 1 pp. 1-22, doi: <https://doi.org/10.1108/IJEFM-05-2022-0041>
- Schünemann, C., Johanning, S., Herold, H., & Bruckner, T. (2024). *Socio-technical systems modelling*. *Journal of Cleaner Production*, 462, Article 142722. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.142722>
- Segittur., Andrades, L (2024). *The Pillar of Governance in the Spanish Smart Tourism Destinations (DTI) Model*. In: Andrades, L., Romero-Dexeus, C., Martínez-Marín, E. (eds) *The Spanish Model for Smart Tourism Destination Management*. Tourism, Hospitality & Event Management. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-60709-7_4
- Senanayake, S.P.S., Nawaratne, N.N.J.D(2025): *Factors Influencing Trustworthiness of Qualitative Research: A Systematic Literature Review*. 12(12), <https://doi.org/10.51244/IJRSL.2025.12120028>.
- Seyitoğlu, F., Flores, R., Costa, C. and Breda, Z. (2025). *Systematic review and thematic analysis of coastal tourism studies in tourism and hospitality research*. *European Journal of Tourism Research*, 41, 4101. <https://doi.org/10.54055/ejtr.v41i.4254>.
- Shang, F., Goh, H.C. & Masud, M.M (2025): *Stakeholder perceptions of tourism's impacts on the ecological environment of island destinations based on a systematic review and meta-analysis*. *Sci Rep* 15, 23306 (2025). <https://doi.org/10.1038/s41598-025-05196-6>
- Sharma, S., Dogra, J., & Khan, S. (2024). Destination resilience and transformations in the tourism sector: new tendencies in destination development and management. *Tourism & Management Studies*, 20(4), 17-26. <https://doi.org/10.18089/tms.20240402>
- Sharmin, S., & Chowdhury, R. H. (2025). *Digital Transformation in Governance: The Impact of e-governance on Public Administration and Transparency*. *Journal of Computer Science and Technology Studies*, 7(1), 362-379. <https://doi.org/10.32996/jcsts.2025.7.1.27>
- Sigala, M. (2020). *Tourism and COVID 19: Impacts and implications for industry and research*. *Journal of Business Research*, 117, 312-321. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.015>
- Singh, V.K., Singh, P., Karmakar, M., Leta, J., Mayr, P (2021): *The journal coverage of Web of Science, Scopus and Dimensions: A comparative analysis*. *Scientometrics* 126, 5113-5142 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11192-021-03948-5>
- Snyder, H. (2019): *Literature review as a research methodology: An overview and guidelines*. *Journal of Business Research*, 104, 333-339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>

- Soetjipto, B. W., et al. (2022). *Digital transformation and performance*. International Journal of Business and Systems Research, 16(5–6), 709–731. <https://doi.org/10.1504/IJBSR.2022.124315>
- Soutullo, S., et al. (2024). *Sustainable transformation in Latin America*. Journal of Cleaner Production, 472, Article 143336. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.143336>
- Spinelli, R., & Benevolo, C. (2022). *Towards a new body of marine tourism research: A scoping literature review of nautical tourism*. Journal of Outdoor Recreation and Tourism, 40, 100569. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2022.100569>
- Stamoulis, K.A., Pittman, S.J., Delevaux, J.M.S., Antonopoulou, M., Carpenter, S., Zaaboul, R., . Chow, A. C. H., Das, H.S., Mateos-Molina, D (2025): *Conserving key coastal areas for mangrove expansion and eco-tourism secures ecosystem services under sea-level rise*. Npj Ocean Sustain 5, 2 2025, <https://doi.org/10.1038/s44183-025-00170-1>
- Stan, M. I., & Aivaz, K. A. (2021). *Coastal tourism environmental impacts*. Journal of Eastern European and Central Asian Research, 8(4), 628–639. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v8i4.705>
- Student, J., Kramer, M. R., & Steinmann, P. (2020). *Coastal tourism vulnerabilities*. Annals of Tourism Research, 85, Article 103034. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103034>
- Suárez-Rojas, C., Hernández, M. M. G., & León, C. J. (2023). *Sustainability in whale-watching*. Tourism Management Perspectives, 47, Article 101120. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101120>
- Suggett, D. J., Guest, J., Camp, E. F., Edwards, A., Goergen, L., Hein, M., Humanes, A., Levy, J.S., Montoya-Maya, F.H., Smith, D.J., Vardi, T., Winters, R.S., Moore, T (2024). *Restoration as a meaningful aid to ecological recovery of coral reefs*. Npj Ocean Sustainability, 3, 20. <https://doi.org/10.1038/s44183-024-00056-8>
- Sun, P.-C., & Ng, S.-L. (2025). *From Shores to Systems: The Evolution of Coastal and Island Tourism Research*. Water, 17(22), 3199. <https://doi.org/10.3390/w17223199>
- Tricco AC, Lillie E, Zarin W, O'Brien KK, Colquhoun H, Levac D, Moher D, Peters MDJ, Horsley T, Weeks L, Hempel S, Akl EA, Chang C, McGowan J, Stewart L, Hartling L, Aldcroft A, Wilson MG, Garrity C, Lewin S, Godfrey CM, Macdonald MT, Langlois EV, Soares-Weiser K, Moriarty J, Clifford T, Tunçalp Ö, Straus SE.(2018): *PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): Checklist and Explanation*. Ann Intern Med. 2018 Oct 2;169(7):467-473. doi: 10.7326/M18-0850.
- Ulfy, M. A., Hossin, M. S., Karim, M. W., & Suib, F. H. B. (2021). *Customer perception in marine tourism*. Geojournal of Tourism and Geosites 37(3):792-799. DOI: 10.30892/gtg.37308-710
- Valeri, M. (Ed.). (2021). *New governance and management in touristic destinations*. IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-6471-7>
- Vargas-Sánchez, A., Rodríguez-Toubes, D (2022): *12 Revisiting tourism crisis management practice: Learning from COVID-19 in Spain*. Organizational learning in tourism and hospitality crisis management, edited by Zahed Ghaderi and Alexandros Paraskevas, Berlin, Boston: De Gruyter, 2022, pp. 189-204. <https://doi.org/10.1515/9783110679120-012>
- Vaz, R., de Carvalho, J.V., Teixeira, S.F., Castanho, R (2025): *Smart tourism destination advances through qualitative research and further research avenues: a systematic literature review*. Discov Sustain 6, 682 (2025). <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01590-2>
- Wakil, M. A (2024): *Bibliometric and visualised review of the knowledge domain of coastal tourism research*, Sustainable Communities, 1:1, 2360221, DOI: 10.1080/29931282.2024.2360221
- Warneryd, M., & Karltorp, K. (2022). *Microgrid communities*. Sustainable Futures, 4, Article 100079. <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2022.100079>
- Weaver, D., Moyle, B.D., Casali, L., McLennan, C (2022). *Pragmatic engagement with the wicked tourism problem of climate change through “soft” transformative governance*. Tourism Management, 93, 104573. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2022.104573>
- Wobst, J., Tanikulova, P., & Lueg, R. (2025). *Value-based management: a review of its conceptualizations and a research agenda toward sustainable governance*. Journal of Accounting Literature, 47(1), 150-200. <https://doi.org/10.1108/jal-11-2022-0123>
- Wu, W., Xu, C., Zhao, M., Li, X., & Law, R. (2024). *Digital Tourism and Smart Development: State-*

- of-the-Art Review*. Sustainability, 16(23), 10382. <https://doi.org/10.3390/su162310382>
- Xiang, Z., Stienmetz, J., Fesenmaier, D.R.(2021): *Smart Tourism Design: Launching the annals of tourism research curated collection on designing tourism places*. Annals of Tourism Research Volume 86, January 2021, 103154; <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103154>
- Xiao, Y., & Watson, M. (2019): *Guidance on Conducting a Systematic Literature Review*. Journal of Planning Education and Research, 39(1), 93-112. <https://doi.org/10.1177/0739456X17723971>
- Xu, N., Li, H (2025): *Towards management of sustainable tourism development in coastal destinations of the Bohai Rim: insights from a tourism carrying capacity analysis*. Discov Sustain 6, 168 (2025). <https://doi.org/10.1007/s43621-025-00951-1>
- Yıldırım, H. M., Güvenç, A., & Can, B. (2025). Reporting Quality in Qualitative Research Using Artificial Intelligence and the COREQ Checklist: A Systematic Review of Tourism Literature. International Journal of Qualitative Methods, 24. <https://doi.org/10.1177/16094069251351487>
- Zhang, S., Wu, Q., Butt, M. J., Lv, Y.-M., & Wang, Y.-E. (2024). *Coastal cities governance in the context of integrated coastal zonal management: A sustainable development goal perspective under international environmental law for coastal sustainability*. Frontiers in Marine Science, 11. <https://doi.org/10.3389/fmars.2024.1364554>
- Zhong, Y., Williady, A., Handani, N. D., & Kim, H. S. (2024). *Big data in coastal tourism*. Tourism and Hospitality, 5(4), 996–1011. <https://doi.org/10.3390/tourhosp5040063>